

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Analýza morfologických chyb u rusky mluvících studentů českého jazyka
The analysis of morphological errors made by native Russian speaking students
studying Czech language.

Lenka Provázková

Vedoucí práce: doc. Mgr. Robert Adam, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B AJ-ČJ

2021

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Analýza morfologických chyb u rusky mluvících studentů českého jazyka potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 19. dubna 2021

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce doc. Mgr. Robertu Adamovi Ph.D. za vstřícnost, podporu, odbornou asistenci a cenné rady, které velkým dílem přispěly k realizaci této práce.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce řeší morfologické chyby rusky mluvících studentů českého jazyka, které vznikají vlivem interference. Jako metoda zkoumání toho, zda interference patří mezi významné zdroje jazykových chyb, byla vybrána analýza 24 psaných projevů. Tyto projevy o celkové délce 2018 slov byly poskytnuty rusky mluvícími studenty, kteří jsou na jazykové úrovni A1/A2. Cílem analýzy bylo interferenční chyby odhalit a poté prokazatelně vysledovat jejich zdroj u mateřského jazyka.

Celkem bylo nalezeno 163 morfologických chyb ze dvou hlavních oblastí. V té první se jedná o kategorii jmenného rodu a deklinaci. Druhá oblast zahrnuje slovesné tvary v rámci konjugace, zvrtnosti, tvorby minulého času aj. Pro účely analýzy nebyly brány v potaz pochybení z oblasti pravopisu, lexikologie a dalších jazykových disciplín. V textech se však vyskytly také interferenční chyby, které sice nepatří do výše zmíněných oblastí zájmu, ale vliv interference u nich byl evidentní, či se vyskytly s vysokou frekvencí. Z těchto důvodů byly sjednoceny a odděleně zaznamenány.

Ve spolupráci s teoretickými částmi práce, které pojednávají o morfologii z pohledu českého i ruského jazyka, bylo v analýze praktické části detailně zdokumentováno 72 chyb. Jedná se o ty chyby, u kterých byla interference prokazatelně zjištělná.

Výsledky zkoumání jasně ukazují, že frekvence interferenčních chyb je u rusky mluvících studentů češtiny vysoce frekventovaným jevem. Následkem toho byly v závěru praktické části zpracovány určité návrhy toho, jak negativní vliv interference z pozice učitele/lektora zredukovat.

KLÍČOVÁ SLOVA

Čeština jako cizí jazyk, interference, morfologické chyby, typologie chyb, výuka jazyků

ABSTRACT

This thesis deals with morphological errors made by Russian speaking students studying Czech language, specifically mistakes caused by language interference. This thesis analyzes 24 texts to establish whether interference belongs among significant sources of language mistakes or not. These texts comprising 2018 words were supplied by Russian speaking students who are at A1/A2 level of Czech. The aim of the analysis is to detect and clearly trace the origin of the interference errors back to the mother tongue.

The total amount of errors found in two main areas of the language is 163. The first area includes grammatical gender and declension. The second area includes verb forms in terms of conjugation, reflexivity, past tense formation etc. For the purposes of this thesis, lexical and spelling mistakes were not taken into account. This includes other language disciplines. Although certain interference errors which were found do not belong to either focus area mentioned above, they were added and explained separately due to their high frequency of occurrence or clear interference.

With the help of information about Czech and Russian morphology found in the theoretical part, the analysis documented 72 errors undoubtedly caused by interference.

The results clearly show that the frequency of interference mistakes made by Russian speaking students studying Czech is high. Consequently, a set of recommendations was assembled at the end of the empirical part on how to reduce the negative influence of language interference from the position of a teacher/lecturer.

KEYWORDS

Czech as a foreign language, interference, morphological errors, teaching languages, typology of mistakes

Obsah

Úvod.....	8
1 Chyba v obecné didaktice.....	9
1.1 Jazyková chyba.....	10
1.1.1 Příčiny jazykových chyb.....	11
1.2 Jazyková interference.....	13
1.2.1 Pozitivní transfer.....	15
2 Obecně o morfologii.....	16
2.1 Základní terminologie.....	16
2.2 Funkční morfologie.....	18
2.3 Formální morfologie.....	18
3 Vybrané segmenty české a ruské morfologie.....	21
3.1 Jmenný rod.....	21
3.2 Gramatický rod.....	21
3.3 Deklinace substantiv.....	24
3.3.1 České vzory podstatných jmen.....	25
3.3.2 Ruské vzory podstatných jmen.....	26
3.3.3 Přejatá substantiv v porovnání.....	26
3.4 Deklinace adjektiv.....	28
3.4.1 Česká adjektiva.....	28
3.4.2 Ruská adjektiva.....	28
3.5 Slovesa.....	29
3.5.1 Česká slovesa.....	30
3.5.2 Ruská slovesa.....	30
3.5.3 Minulý čas v porovnání.....	31
4 Analýza textů.....	32
4.1 Metodika.....	32

4.2	Rod a deklinace.....	32
4.2.1	Nominativ.....	33
4.2.2	Genitiv.....	35
4.2.3	Dativ.....	36
4.2.4	Akuzativ.....	37
4.2.5	Lokál.....	38
4.2.6	Instrumentál.....	40
4.2.7	Shrnutí.....	41
4.2.8	Další příklady interference.....	43
4.3	Slovesa.....	43
4.3.1	Chybějící pomocné sloveso.....	43
4.3.2	Chybějící zvrtné zájmeno.....	44
4.3.3	Chybějící sponové sloveso být.....	44
4.3.4	Ostatní.....	45
4.3.5	Shrnutí.....	47
4.3.6	Další příklady interference.....	48
4.4	Doporučení pro výuku.....	49
	Závěr.....	51
	Seznam použitých informačních zdrojů.....	52
	Seznam příloh.....	55

Úvod

Cílem této bakalářské práce je vyhledat a analyzovat morfologické chyby v psaných projevech ruský mluvících studentů českého jazyka, které vznikly vlivem interference. Tvorbu chyb při osvojování cizího jazyka ovlivňuje řada faktorů: nepřesné vysvětlení učitelem, nepřesnost učebnice, psychický stres, neznalost a jiné.

Pro účely této práce se však zaměřím výlučně na jeden z těchto zdrojů chyb, kterým je jazyková interference neboli vzájemné prolínání odlišných jazykových úkazů. Jazyková interference, jak s ní pracuje tato práce, spočívá v nežádoucím vlivu mateřského jazyka na výkon studentů osvojujících si jazyk jiný.

V první kapitole teoretické části vymežíme pojem chyby, tak jak s ním pracuje soudobá didaktika. Zaměříme se na zdroje a důvody tvoření jazykových chyb a především se budeme soustředit na teorii interference.

V druhé a třetí kapitole se přesuneme ke stěžejní části teorie, a to k morfologii. Studium morfologie je velmi rozsáhlou lingvistickou disciplínou tvořící důležitou část klasické gramatiky. Vzhledem k její obsáhlosti a zároveň omezené kapacitě bakalářské práce je třeba se zaměřit pouze na vybrané segmenty, u kterých je potencionálně vyšší šance výskytu interferenčních chyb. Vybrané jevy jsou popsány z hlediska ruštiny i češtiny. Toto zpracování bude v praktické části sloužit k efektivnímu vyhledání nežádoucího vlivu ruštiny na projevy studentů češtiny.

Praktická část se zaměří na konkrétní chyby a jejich analýzu. Pro účely této práce se budeme primárně soustředit na morfologické chyby vzniklé interferencí, chyby z ostatních jazykových rovin nebudou předmětem zkoumání. Analýza chyb bude spočívat v jednoznačném odůvodnění vzniku daných chyb za pomoci porovnání obou jazyků. Pro tyto účely budou u konkrétních slovních tvarů dohledány jejich morfologické vlastnosti.

Cílem práce je úspěšně odhalit a zanalyzovat odchylky od spisovného českého jazyka vlivem ruského mateřského jazyka. V závěru zhodnotíme vysledované tendence studentů, autorů textů, a určíme, zda provedená analýza ustanovila u sebraných chyb průkazný vliv interference či nikoliv.

1 Chyba v obecné didaktice

Tvorba chyb je přirozenou součástí procesu učení a z pohledu učitele je oprava těchto chyb také naprosto samozřejmou součástí výuky. Nabízí se zde otázka, jakým způsobem se tyto dva základní prvky osvojování si jazyka doplňují, proplétají a ovlivňují. (Edge, 1989, s. 9)

Chyba podle toho, jak ji Kulič (1971, s. 5) popsal je „výkon, který se odchyluje od předepsané výkonové normy či od řešení, které vede k danému cíli(...)“. Průcha et al. (2013, s. 98) uvádějí možnost třídit chyby „podle mnoha hledisek, např. podle kognitivní hodnoty (smysluplné – nesmyslné), organizovanosti (pravidelné – nahodilé), nositele (individuální - hromadné), typičnosti (běžné - neobvyklé), závažnosti (podstatné – nepodstatné), podle charakteru nedostatku (deklarativní – procedurální), podle příčiny atd.“

Jak názory na přítomnost chyb ve výuce, tak i jejich kategorizace, se v historii výrazným způsobem měnily a stále mění. Stejně tak se obecné didaktické přístupy k výuce neustále adaptují a modifikují s měnící se společností. Je možné, že to, co platí v současnosti, bude za několik desetiletí považováno za přežité, stejně tak jako dnes nahlížíme na určité praktiky, teorie a přístupy ve výuce jako nevhodné či neefektivní.

Didaktika první poloviny 20. století na chybu stále ještě nahlíží velice kriticky, jako na silně nežádoucí prvek ve výuce. Děje se to i přesto, že chyba jako taková provází veškeré lidské učení, ať už vezmeme v potaz plavání či osvojování mateřského jazyka.

Je možné usoudit, že tyto tendence vyvrcholily ve třicátých letech 19. století, kdy zastánce behaviorismu B.F. Skinner propagoval teorii tzv. učení bez chyb. On a jiní zastánci této teorie se snažili přítomnost chyby co nejvíce minimalizovat s ideou toho, že chyba není potřebná k úspěšnému procesu učení. Jejich metodika spočívala v detailním vedení učitelem a pomalém postupu od nejjednodušších zadání s postupným navyšováním složitosti. (Čáp, 1993, s. 248)

Ve druhé polovině 20. století se začínají objevovat opačné přístupy k chybování, které v případě splnění určitých podmínek vyzdvihují informační potenciál chyb. „Jiné psychologické teorie (gestaltismus, S.L. Rubinštejn a další badatelé zdůrazňují úlohu myšlení v učení) přijímají chyby v učení jako fakt, s nímž je nutné počítat, a snaží se je využít v příznivém směru.“ (Čáp, 1993, s. 248)

Důraz je zde kladen na včasnou detekci chyby a také na její následné vhodné zpracování za účelem naplnění její kognitivní, či také motivační funkce.

Podle Kuliče (1971, s. 100) má proces správné detekce dvě fáze: „1. Detekce chyby - zjištění, že výkon je chybný. 2. Identifikace chyby v užším slova smyslu, tj. zjištění, o jakou chybu jde, jak je výkon chybný.“ Na Kuliče (1971) odkazují a dále jeho myšlenky rozvádějí také Skalková (2007, s. 179), která uvádí čtyři body správné reakce na chybu a to: konstatování kvality výkonu, vysvětlení, instrukce k provedení opravy a komentáře a již výše zmíněný Čáp (1993, s. 248), který tvrdí, že „chyba plní kognitivní funkci v učení jen za určitých podmínek, jimiž je: detekce chyby, identifikace chyby, s tím spjatá interpretace chyby a korekce chyby.“

1.1 Jazyková chyba

Je důležité si uvědomit, že definice a dělení zmíněné v přechozí kapitole se zabývají chybou obecně. Při zaměření na výuku cizích jazyků se však otevírá nová rozsáhlá škála rozdílných přístupů, teorií a náhledů na chybu a její důležitost. Přístup k chybě v didaktice cizích jazyků je komplexní záležitostí, jelikož je navázán na vybrané metody či přístupy výuky cizího jazyka, na to, zda se jedná o výuku jazykových prostředků a/či řečových dovedností, či na to, zda se v daných aktivitách jedná o zaměření na plynulost či přesnost a podobně. Pro úplnost uvedme stručnou definici jazykové chyby, kterou poskytuje James (1998, s. 1), který jazykovou chybu popisuje velmi obecně jako jakýkoliv „neúspěšný kus jazyka“.

Hendrich (1988, s. 365) shrnuje vývoj přístupu k chybě od tradičně negativního až po „moderní psychologické směry [které] chápou učení jako specifický druh činnosti, zaměřují se na zkoumání průběhu této činnosti a hledají efektivní metody jejího řízení.“ Dále Hendrich (1988, s. 365) vyzdvihuje a utvrzuje výše zmíněnou komplexnost přístupů k chybě, jelikož „volba konkrétních postupů práce s chybou nezávisí jen na teoretických východiscích, ale i na charakteru učiva a odpovídajícím druhu učení.“ V oblasti dělení chyb vymezuje Hendrich (1988, s. 366) chyby performanční neboli nesystémové, tj. přeřeknutí nebo ty, které se podobají chybám rodilého mluvčího a chyby kompetenční neboli systémové, které jsou samy o sobě předmětem systematické analýzy. Zde navazuje na Cordera, (1967, s. 166-167), který také rozděluje chyby na nesystematické *errors of performance* neboli *mistakes*, které běžně produkují i rodilí mluvčí a na systematické *errors of competence* neboli *errors*.

Choděra (2006, s. 163) rozlišuje jazykové chyby v cizích jazycích podle závažnosti, jazykového statusu a příčin. Z hlediska závažnosti rozděluje chyby na velké (hrubé), střední a

malé. Z pohledu jazykového statusu je dále dělí na chyby lexikální, gramatické, pravopisné, fonetické atd., což odpovídá dělení jazykových rovin. Co se týče kategorie příčin, patří podle Choděry (2006, s. 164) tento oddíl do oboru psychologie a jedná se o chyby ze stresu, nepozornosti, vlivu interference atd.

V mnoha publikacích, z nichž některé jsou uvedeny níže, a to především v zahraničních, ale také v českých, staršího či mladšího vydání, můžeme nalézt totožné či minimálně velmi podobné rozdělení jazykových chyb s užitím všech, či pouze některých z následujících termínů: *errors*, *mistakes*, *lapses*, *slips*, *attempts*.

Edge (1989, s. 9) rozdělil jazykové chyby z hlediska učitelova názoru na to, jak zapadají do jednotlivých fází učení. Jedná se o *slips*, tedy chyby, které je student schopen sám opravit, když je na ně upozorněn. Druhou kategorií jsou *errors*, tedy chyby, které student není schopen opravit, ale spolužáci znají správnou formu a třetí skupinou jsou *attempts*, tedy chyby, které vzniknou v případě, že student v jazyce úspěšně či neúspěšně improvizuje, vymýšlí nová spojení a vytváří tak chyby z nedostatku znalostí.

1.1.1 Příčiny jazykových chyb

Studium a analýza příčin jazykových chyb u studentů může sloužit jako cenný nástroj pro posun k lepšímu porozumění procesu osvojování cizího jazyka a může poskytnout důležité a užitečné informace využitelné v pedagogické praxi.

Vraťme se zde k rozdělení jazykových chyb podle Choděry (2006, s. 164), který uvádí jako jednu z kategorií chyb vydělení podle jejich příčin a zdůrazňuje zde vliv psychologie člověka. Jedná se podle něj o: „chyby z neznalosti, nepozornosti, únavy nebo stresu, z chybné generalizace pravidla z chybné analogie, chyby způsobené vnitrojazykovou nebo mezijazykovou interferencí, proaktivním nebo retroaktivním negativním transferem, u prvního nebo dalšího cizího jazyka, u příbuzných a nepříbuzných jazyků apod.“

Totožné zdroje chyb z tohoto rozsáhlého výčtu můžeme najít i jiných publikacích, které zpracovávají toto téma z různých hledisek a s různými zaměřenými.

Mezi ně patří Edge (1989, s. 7), který nenazývá jednotlivé příčiny konkrétními jmény, nicméně jeho definice odpovídají jiným autorům a jejich terminologii. Tímto způsobem lze jednotlivé termíny vyvodit. Například pro jazykovou interference uvádí příklad španělských rodilých mluvčích, kteří mají problém v angličtině s výslovností slov začínajících *st-*, jelikož na tuto kombinaci nejsou zvyklí ze španělštiny a následně mají tendence v angličtině namísto *star* produkovat chyby typu *e-star* : *Look at the beautiful e-stars!*

Brown (2006, s. 232) porovnává mezijazykovou interferenci, tedy vliv mateřského jazyka na jazyk cílový, která je podle něj prominentnější v začátcích studia a vnitrojazykovou interferenci, která se projevuje jako tzv. *overgeneralization* neboli přílišné zobecnění. Tento termín popisuje také Edge (1989, s. 8) jako situaci, kdy si student myslí, že zná určité pravidlo, ale pravdou je, že ho nezná dostatečně dobře. Uvádí zde příklad situace pro anglický jazyk, kdy student se základní znalostí tvoření minulého času pomocí přípony *-ed* použije toho pravidlo i na sloveso nepravidelné a namísto *He grew up in Canada.*, řekne *He growed up in Canada.* Pro zaměření této práce můžeme uvést typický příklad z praxe výuky češtiny pro cizince - tvoření tvaru komparativ. Student použije základní znalost přípony *-ejší/ějšší* se všemi adjektivy a dochází zde k chybným tvarům typu *dlouhejší, sladkejší* apod.¹

Komplexní a detailně zpracované rozdělení příčin chyb poskytuje Hendrich (1988, s. 367 - 368), který vyděluje tyto příčiny:

- **přílišné zobecnění strukturního pravidla;**

Kromě Browna a Edge (viz výše) rozebírá tuto problematiku také Richards (1971, s. 6) či Dušková (1969, s. 11-36), kteří uvádějí příklad opomenutí *-s* ve třetí osobě singuláru anglických sloves.

- **vnitrojazyková a mezijazyková interference;**

Odkazuje zde na „většinu autorů“, kteří jsou stejného názoru na to, že mezijazyková interference ustupuje s rostoucí pokročilostí studenta a do popředí se dostává interference vnitrojazyková. (viz výše Brown, 2006, s. 7)

- **objektivní obtížnost jazykové struktury a její nedostatečné zvládnutí;**

Popisuje zde situaci, kdy si student uvědomuje svou nedokonalou znalost a ve svém vyjadřování si vědomě vybírá méně komplikované struktury.

- **odchylka od jazykové správnosti způsobená tím, že se žák dosud s pravidlem nesetkal;**

Zjednodušeně řečeno, Hendrich (1988, s. 368) doporučuje nenazývat tyto odchylky chybami, jelikož ve studentově moci není odhalit chyby podle pravidel, která si ještě neosvojil. Je na učiteli, aby žáky varoval před příliš komplikovanými strukturami a doporučil jim, aby se jim prozatím vyhýbali. Hendrich uvádí jako příklad takovéto struktury anglická pravidla souslednosti časů v nepřímé řeči v minulosti. Pro účely této práce lze z praxe výuky češtiny pro cizince uvést používání prepozice *s*, kterému

¹ V tomto případě student navíc neví, že tato přípona měkčí předcházející veláru, systémové tvary by tedy teoreticky zněly *dloužejší* a *sladčejší*.

by se měl začátečník vyhnout a nahradit tuto prepozici několikanásobným podmíněm. Například v relativně začátečnické větě *Byla jsem s kamarádkou v obchodě* je možné se vyhnout instrumentálu, který je v mnoha učebnicích pokročilou látkou a pádem, který se osvojuje jako jeden z posledních, a namísto toho říci *Já a moje kamarádka jsme byli v obchodě*. Takto se student, co se týče pádů, pouze soustředí na nominativ v podmětu a lokál, který je v učebnicích češtiny pro cizince často pádem v pořadí druhým, který si žáci osvojují.

- **chyby způsobené nedostatky v koncepci učebnic nebo v práci učitele.**

Zde můžeme vysledovat propojení s Brownem (2006, s. 234), který uvádí jako zdroj chyb tzv. kontext učení. Konkrétně v tzv. kontextu učebny může učitel či učebnice přivést žáka k nesprávným hypotézám například skrze nedostatečné zasazení do kontextu.

Richards (1971, s. 14) tento problém nazývá tzv. nesprávnými koncepty, které někdy vznikají „špatnou gradací učené látky“. Uvádí zde příklad anglického tvaru *was*, který může být interpretován jako ukazatel minulého času a tedy jako nutnost v každé větě v minulém čase, což může vyústit v větu *One day it was happened* namísto *One day it happened*, kde minulý čas je vyjádřen příponou *-ed*. K tomuto problému může dojít při dlouhodobém a velmi soustředěném procvičování pouze tvaru *was* nebo také *is*. Problém může nastat v momentě, kdy učitel najednou přidá velké množství jiných sloves, která se již individuálně moc nepochvičují.

1.2 Jazyková interference

S pojmem interference jsme se již několikrát v této práci setkali v souvislosti s příčinami jazykových chyb. Obecně se jedná o „každý proces, při němž se střetává několik vlivů, činností, a tím dochází k zeslabování, rušení, znehodnocování výsledku“. (Průcha, et al., 2013, s. 112)

Přesně takto negativně na ni bylo odjakživa nahlíženo v didaktice cizích jazyků - jako na „mylné přenášení návyků z mateřštiny do oblasti cizího jazyka...(Hendrich, 1988, s. 45).

Interferenci lze dohledat ve všech jazykových rovinách a každý učitel jazyků si jí je dobře vědom. Všichni čeští žáci angličtiny se potýkali či stále potýkají se stejnými potížemi jako je například tendence praktikovat asimilaci znělosti na konci slov, tedy měnit znělé koncové konsonanty na neznělé. Toto může jednak vyústit v nesprávnou výslovnost, ale v některých

případech může dojít i ke kompletní změně významu, např. *intend*, správná výslovnost [intend], použitá výslovnost [intent]. Z hlediska syntaxe najdeme časté chybování ve slovosledu. Čeští studenti si s obtížemi zvykají na slovosled německé vedlejší věty či anglické tázací otázky. Součástí častých problémů jsou také valenční problémy, kdy stejné sloveso vyžaduje v jiných jazycích odlišný pád a/či odlišnou prepozici. (Hendrich, 1988, s. 45)

Příkladem uveďme české sloveso *hlídat koho* (dítě aj.) - *Každé odpoledne hlídám děti*, kde je akuzativ a není zde předložka a jeho ruský ekvivalent *присматривать за кем* - *Ja každyj deň prismatrivaju za dětmi*, kde je vyžadován instrumentál a předložka *za*. Stejný problém může nastat také mezi češtinou a němčinou.

Co se však v posledních několika desetiletích výrazným způsobem změnilo, je názor na to, jak velký podíl všech jazykových chyb interference skutečně zapříčiňuje a následně také názor na to, jakou terminologii pro různé vlivy mateřského jazyka budeme používat.

V rámci rozmachu a následné dominance tzv. kontrastní analýzy během 50. a 60. let 20. století byla interference považována za jediný hlavní zdroj jazykových chyb (Krashen, 1981, s. 64). V rámci kontrastní analýzy docházelo k porovnávání dvou jazyků za účelem vyhledání stejných prvků a odlišností a pomocí výsledků se předpovídalo, k jakým chybám dojde. Již v roce 1945 Fries (s. 9) prohlásil o učebních materiálech, že „nejefektivnější materiály jsou ty, které jsou založeny na vědeckém popisu učeného jazyka pečlivě porovnaného s paralelním popisem mateřského jazyka žáka“.

Na něj mimo jiné navazuje i Lado (1957, s. 1), který jako významný zastánce kontrastní analýzy ve své publikaci *Lingvistika napříč kulturami* ustanovil základ její teorie. Tvrdil, že při studiu cizího jazyka jsou podobné prvky obou jazyků pro studenta jednoduché, ale ty odlišné náročné. I když tato myšlenka není novým objevem, Lado byl první, kdo poskytl detailní teoretický popis a navrhnul systematický soubor technických postupů pro kontrastní analýzu.

V 70. letech 20. století se pohled na věc začal měnit. Postupem času se kontrastní analýza ukázala jako nepřesná a nedostačující. Již v roce 1971 ji Richards sice označuje jako „hodnotnou“, ale zároveň uznává její nedokonalost a především ustanovuje, že interference není jediný významný zdroj jazykových chyb. Dalšími příčinami jsou také „strategie využívané žákem při osvojování jazyka a vzájemná interference prvků v cílovém jazyce“ (Richards, 1971, s. 22), které nemohou být detekovány kontrastní analýzou.

Empiricky se ukázalo, že se kontrastní analýzou předpovězené chyby vždy neprojeví a naopak, ukážou se chyby jiné, které neodpovídají struktuře mateřského jazyka studentů. James (1998, s. 4) dodává, že mnoho vyslovených predikcí se ukázalo jako neinformativní (učitelé o existenci těchto chyb již věděli). Další důvody pro opouštění od tohoto typu analýzy bylo její spojení se zastaralým modelem jazykového popisu (strukturalismus) a se zdiskreditovanou teorií učení (behaviorismus). (James, 1998, s. 4)

Výsledkem byla změna názoru na vliv interference, která není nadále považována za nejrelevantnější a nejzásadnější faktor tvoření chyb při osvojování cizího jazyka. (Brown, 2006, s. 72) S ústupem komparativní analýzy, s nástupem tzv. chybové analýzy, kvůli četnému zpracování tématu různými autory, kteří definovali interferenci každý trochu jinak a také kvůli novým poznatkům výzkumu osvojování cizího jazyka, došlo také ke změnám v terminologii.

Podle Janíkové (2013, s. 48) „již v roce 1970 přichází Deybser (1970, s. 36) s podnětem označovat negativní vliv struktur osvojovaného jazyka strukturami prvního osvojeného jazyka jako interferenci a pozitivní vliv jak transfer“.²

1.2.1 Pozitivní transfer

Je důležité si uvědomit, že transfer jako přenos předešle nabytých vědomostí v procesu učení může být často také kladný. Jedná se o situaci, kdy žákův již osvojený jazyk pozitivně ovlivní a tedy následně také potencionálně urychlí osvojování cizího jazyka. (Brown, 2006, s. 97)

„Tento [pozitivní] vliv je přímo úměrný genetické příbuznosti mateřštiny a studovaného jazyka. Je tedy např. mnohem výraznější pro naše žáky při osvojování ruštiny než angličtiny, němčiny či francouzštiny.“ (Hendrich, 1988, s. 44)

Nicméně i ve velmi odlišných jazycích máme možnost najít kladné vlivy mateřského jazyka, například slova převzatá z cizího jazyka, která pronikla jak do mateřského, tak do cílového jazyka. Uvedme zde slovo *robot*, které vzniklo ze slova *robota* a bylo poprvé použito v díle českého spisovatele Karla Čapka a následně proniklo do mnoha jazyků, od turečtiny až po vietnamštinu. Dalším příkladem může být francouzské slovo *plage*, česky *pláž*, rusky *пляж*, které se do češtiny i ruštiny dostalo z francouzštiny.

Nejedná se však pouze o lexikum. Pozitivní transfer můžeme nalézt také v situaci, kdy mateřský i cílový jazyk sdílí rozdělení oslovení na formální a neformální tvary - vykání a tykání. Když vezmeme v potaz němčinu, tak tato problematika bude pro české studenty

² „Z hlediska psychologie učení není rozlišován pozitivní a negativní transfer“ (Böttger, 2008, s. 30)

němčiny snadno uchopitelná, to stejné ale už neplatí pro rodilé mluvčí angličtiny. (Brown, 2006, s. 208)

2 Obecně o morfologii

„Morfologie je částí gramatiky, která pojednává o slovních druzích z hlediska jejich forem a základních významů těchto forem.“ (Karlík et al., 2012, s. 227) Do gramatiky jako „nauky o vztazích mezi jazykovými znaky“ (Adam, 2019, s. 10) spadá kromě morfologie také fonologie a syntax.

Lidské myšlení a verbální dorozumívání ve všech jazycích využívá slova (konkrétně jednotlivá pojmenování jako základní funkce slova k označování reality podle toho, jak ji vnímáme. Z konkrétních slov utváříme komplexnější útvary, nadřazené celky, kterými o dané realitě vypovídáme. (Čechová, 2011, s. 531) Z pohledu flektivního českého jazyka slova před vyslovením modifikujeme, neboli ohýbáme, což „slouží k vyjadřování vztahů mezi slovy a k vyjadřování obecných význam. Takové slovo je ve větě vždy realizováno prostřednictvím některého ze svých tvarů.“ (Adam, 2019, s. 10)

Právě slovo je tradičně považováno za základní jednotku morfologie neboli tvarosloví. Pojem slovo má však z pohledu jazykových rovin odlišnou platnost. Na rovině sémantické se jedná o slovo jako významovou jednotku, na rovině syntaktické jako složku syntaktického komplexu, na rovině fonologicko-gramatické jako jednotku spojení fonémů a grafémů a na rovině morfematicko-morfologické jako potencionálně vyčlenitelnou komplexní jednotku morfematickou (morfémovou), neboli komplex morfémů. (Komárek et al., 1986, s. 253)

Toto rozdělení však není konečné. Slovo na morfologické rovině je třeba dále rozdělit na slovo systémové a textové. Slovo systémové je potencionální, abstraktní jednotka jazykového systému a slovo textové je pak jeho konkrétní realizací. S ohledem na češtinu, ruštinu a jiné flektivní jazyky je toto rozdělení zvláště významné, jelikož v těchto jazycích může být jedno systémové slovo realizované množstvím slov textových. Tyto konkrétní realizace ohebného slova nazýváme tradičně slovní tvary, „z nichž každý je pouze jedním ze způsobů jeho existence (u slov neohebných slovo systémové a textové materiálně splývají³)“.
(Bednaříková, 2009, s. 49)

2.1 Základní terminologie

V rámci studia tvarosloví přicházíme do styku s důležitými pojmy morf a morfém. Morf je „lineární jednotka vyčleněná ze slova (slovního tvaru), mající formu a význam; zvukově reprezentuje morfém, např. *pro-* a *prů-* v *procházet* a *průchod* tvoří jeden morfém“.

³ Realizace jedním tvarem, jak je tomu u slov neohebných, platí také pro tzv. nesklonná jména, která jsou teoreticky ohebná, ale existuje pro ně pouze jeden možný realizační tvar.

(Brabcová, 1989, s. 71). Jedná se tedy o konkrétní realizaci morfému, který je abstraktní, systémová, „(...) nelineární, nejmenší vydělitelná část slova, která je nositelem věcného nebo mluvnického významu nebo funkce (...)“ (Brabcová, 1989, s. 71)

Dělit morfémy můžeme několika způsoby. Podle distribuce, neboli způsobu výskytu, vydělujeme morfémy vázané, které jsou těsně spjaty se slovním základem či slovem (například slovotvorný sufix *pří-* ve slově *příležitost*) a morfémy volné, které jsou samostatné a v rámci svého okolí přesunutelné (například předložka *k* nebo zvrtné zájmeno *se*).

Základní kategorie podle funkce morfémů jsou podle Adama (2019, s. 14) morfémy lexikální, které nesou lexikální význam a tvoří otevřenou třídu a morfémy gramatické, které tvoří třídu uzavřenou a jsou nositeli gramatického významu nebo gramatické funkce.⁴ To znamená, že vyjadřují morfologické kategorie a/nebo konstruují tvary. Čermák (2011, s. 135) pro morfémy gramatické uvádí také název *synsémantické*, a pro morfémy lexikální název *autosémantické*, jejichž vlastnosti jsou totožné s Adamovými.⁵

Podle pozice morfémů Adam (2019, s. 14) vyděluje „nekořenové vázané morfémy neboli afixy na prefixy (v pozici před kořenem), interfixy (mezi dvěma kořeny) a sufixy (za kořenem)“ a k nim přidává jeden z derivačních morfémů, tzv. postfix, který najdeme na absolutním konci slova/tvaru.

Stejně jako Adam (2019, s. 14) dělí taktéž Komárek (2006, s. 98) morfémy na:

- **kořeny** (nesamostatné morfémy, které vyjadřují elementární lexikální významy);
- **afixy (prefixy, sufixy, postfixy)**, dále slovotvorné či gramatické.

Příkladem uveďme slovní tvar *stavitelé*, kde *-tel-* je slovotvorný sufix a *-é-* je gramatický sufix.

Gramatické morfémy podle Komárka (2006, s. 99) mohou zastávat pouze jeden nebo i více gramatických významů. Uvádí zde příklad slova *žena*, ve kterém *-a* představuje 1. pád a jednotné číslo, a navrhuje zde použití termínu *kumulativní morfém*.

Při morfematičtějšího rozboru slova, tedy rozboru slovního tvaru na jednotlivé morfémy, které ho tvoří, je potřeba rozlišit sufixy na finální čili koncovky a nefinální sufixy, kterými jsou například slovotvorné sufixy v ohebných slovech. Standartní pozice koncovky je na úplném konci slovního tvaru, ale jako výjimku můžeme uvést

⁴Đurovič a Giger (2020, s. 18) popisují v rámci hláskosloví spisovné ruštiny lexikální morfémy jako semémy a gramatické morfémy jak formémy.

⁵ Pojmy autosémantika a synsémantika uvádějí také Karlík (et al., 2012, s. 229) v souvislosti s rozdělením slovních druhů podle sémantického hlediska na plnovýznamové a neplnovýznamové.

například slovotvorné postfixy *-koli* a *-ž* ve slovních tvarech *komukoli* a *jehož*. (Komárek, 2006, s. 99) Výjimka zde spočívá v tom, že koncovka se nenachází na konci slovního tvaru, ale následuje po ní ještě postfix.

Komárek (2006, s. 99) k dělení přidává také tzv. lexikální morfémy. Patří zde „morfematicky nerozložitelná slova nebo i slovní tvary“. (Komárek, 2006, s. 99) V některých případech morfém vyjadřuje lexikální i gramatický význam (např. *já, ty, mi, tě*) a šlo by zde mluvit o komplexních slovních tvarech.

Jak již bylo řečeno, morfém je obecně soubor všech jeho možných realizací ve formě morfů. Pokud má morfém skutečně větší množství rozdílných realizací, nazýváme je alomorfy. (například *píšu, piš, psát, dopis*)

2.2 Funkční morfologie

Z českého pohledu je všeobecně uznáváno, že morfologii jako „nauku o gramatických morfémích, o gramatických významech/kategoriích a jejich vyjadřování“ (Adam, 2019, s. 10) lze dále rozdělit na dvě subdisciplíny. Jedná se o funkční (sémantickou) morfologii a formální morfologii, na kterou se soustředí následující části této práce z pohledu českého i ruského.

Funkční morfologie se soustředí na analýzu funkcí a gramatických významů tvarů slov (morfémů), tzv. gramatických (a to morfologických) kategorií (Čechová, 2011, s. 156).

Při výkladu funkčního tvarosloví se vychází z tradičního systému rozdělení slov na jednotlivé slovní druhy, které jsou svázány s jednotlivými morfologickými kategoriemi. Ty „je možno rozčlenit na slovesné (uplatňující se primárně při konjugaci) a jmenné (uplatňující se primárně při deklinaci)“. (Adam, 2019, s. 18)

Ruská i česká současná morfologie pracuje s deseti ustálenými slovními druhy: substantiva, adjektiva, zájmena, číslovky, slovesa, příslovce, předložky, spojky, částice a citoslovce, pro jejichž rozdělení je použito sémantické, syntaktické a morfologické kritérium. (Adam, 2019, s. 46 - 47)

2.3 Formální morfologie

Formální tvarosloví se zabývá studiem paradigmat, které představují uspořádané soubory tvarů u ohebných slov. Jednotlivé tvary slov se skládají z tvarotvorného základu, který nese lexikální význam, a z tvarotvorného formantu. Základ je totožný pro všechny tvary slova a nemění se. Formant v procesu ohýbání slova nabývá různých forem, které slouží k vyjádření odlišných gramatických významů.

Z tohoto pravidla vybočují již výše zmíněné komplexní slovní tvary (*já, ty, tě*), u kterých jeden morf vyjadřuje zároveň význam gramatický i lexikální, či také „tvary tvořené supletivně (*člověk, lidé, jde, šel; человек, люду*): u nich se při flexi mění i tvarotvorný základ včetně kořene.“ (Adam, 2019, s. 15)

Po stránce formální, tedy podle počtu textových slov, které jsou potřeba v utvoření slovního tvaru, rozeznáváme slovní tvary jednoduché (syntetické), např. *učí*, a tvary složené (analytické), např. *učil by*. Tvary syntetické představují jediné textové slovo, zatímco tvary analytické vyžadují ke svojí úplnosti dvě či více slov textových. I přesto je však složený tvar považován za jeden slovní tvar, jelikož „úhrn morfologických významů vyjadřuje až jako celek.“ (Adam, 2019, s. 15) Analytické tvary jsou typické pouze pro slovesa, u jiných slovních druhů se nevyskytují. (Čechová, 2011, s. 186)

Morfonologickou neboli hláskovou alternací se rozumí změna podoby morfémů v procesu ohýbání či odvozování, např. *ruka, ruce, ručička, brát, беру; брать, беру*.

“(…) Množinu fonémů, které se střídají v rámci téhož morfému, tj. v kmeni slova, předponě nebo příponě (...)“ (Karlík et al., 2012, s. 27) nazýváme morfoném.

Formální tvarosloví přiřazuje česká ohebná slova podle jejich vlastností k jednomu z následujících slovních druhů. (Čechová, 2011, s. 185)

Jedná se o:

- Čtyři slovní druhy jmenné (skloňovací/deklinační)
 - a. podstatná jména
 - b. přídavná jména
 - c. zájmena
 - d. číslovky
- Jeden slovní druh, který se časuje (časovací/konjugační)
 - e. slovesa

V rámci sloves neboli verb hovoříme o tvaroslovných typech slovesných - konjugačních a u slovních druhů jmenných o tvaroslovných typech jmenných - deklinačních. „Soubory tvarů slov náležejících k jednotlivým tvaroslovným typům vytvářejí tvaroslovná paradigmatata (soubory tvarů), a to jmenná - deklinační a slovesná - konjugační.“ (Čechová, 2011, s. 185)

V rámci slovních druhů jmenných vydělujeme tři základní deklinační třídy. Jedná se o skloňování jmenné - substantivní, složené - adjektivní a zájmenné.⁶

Pro přiřazení ohybného slova ke správnému deklinačnímu typu je potřeba znát jeho základní tvar, ale také tvar opěrný či jiný ze souboru všech jeho tvarů.

Základní tvar můžeme standardně najít ve slovnících jako heslová slova sloužící k bezpříznakovému pojmenování (u sloves infinitiv, u zájmen rodových nominativ singuláru mužského rodu, u substantiv nominativ singuláru a u adjektiv nominativ singuláru mužského rodu). Tvar opěrný je u ruských i českých substantiv zpravidla, avšak ne bez výjimky, genitiv singuláru a u sloves tvar 3. os. singuláru přítomného (pro tvary přítomného) nebo příčestí činné/minulé (pro tvary minulé). (Čechová, 2011, s. 185)

Pro potřeby školské praxe je třeba určit jedno slovo s kompletním a pravidelným souborem tvarů. Pomocí tohoto slova poté tvoříme individuální žádoucí tvary neznámých slov spadajících k danému deklinačnímu typu. (Ďurovič a Giger, 2020, s. 18)

Tento „typický představitel určité skupiny slov se stejnými formálně morfologickými vlastnostmi se nazývá vzor.“ (Hubáček, 2002, s. 88)

⁶ Problematika číslovek je komplexnější - jsou to jedna jména, jednak neohebné tvary či mají funkci adverbíí. Ty se jmennou povahou jsou jednak morfologickými substantivy jednak adjektivy. (Karlík et al., 2012, s. 306)

3 Vybrané segmenty české a ruské morfologie

Pro účely této práce jsou v následujících kapitolách zpracovány vybrané části české i ruské morfologie. Informace uvedené níže budou složité jako teoretická opora při analýze textů.

3.1 Jmenný rod

„Jmenný rod (genus) má od původu kognitivní (odrazovou) povahu: odráží rozdíly mezi substancemi živými a neživými, u živých rozdíly mezi dospělými a nedospělými a u dospělých rozdíly v pohladí. Těmto vlastnostem označovaných substancí (denotátů) se říká přirozený rod.“ (Adam, 2019, s. 24)

Přirozený rod se v současnosti uplatňuje jen u substantiv, která pojmenovávají životné substance. Především v češtině se jedná o ženská pojmenování vytvořená z mužských označující lidské bytosti či zvířata (*učitel > učitelka, голубь > голубка*) a názvy mláďat neboli nedospělých živých tvorů (*lišče, kůzle*), které zpravidla bývají rodu středního, avšak v ruštině jsou názvy mláďat vzhledem ke svému zakončení rodu mužského (*козлёнок*).

Rozdíl v rodě je také možné najít u pojmenování neodvozených (*pes, fena, štěně; кобель, сука, щенок, отец, мать*), která tvoří většinu dvojic přirozeného rodu v ruštině. V porovnání s češtinou má ruština menší míru výskytu tzv. rodových korelátů, tedy pojmenování žen vytvořených z pojmenování mužů pomocí sufixů (*coced - cocedka*). (Sokolova et al., 2018, s. 25)

Existují ovšem pojmenování, ke kterým se jejich rodové protějšky nevytvářejí (*lakomec, miláček; вращ*). (Karlík et al., 2012, s. 232)

3.2 Gramatický rod

V českém jazyce rozlišujeme 3 jmenné rody: jmenný rod mužský (maskulinum) životný a neživotný, rod ženský (femininum) a střední (neutrum). Ruština funguje na podobném principu, ale životnost a neživotnost se určuje také u feminin a neuter, kde se jedná o pojmenování lidských i nadpřirozených bytostí a zvířat.⁷ K rozlišení zde slouží tvar akuzativu plurálu u podstatných jmen ve všech třech rodech.⁸ U rodu mužského se stejně jako v češtině rozdíl dále projevuje také v akuzativu singuláru. (Kulich, 2014, s. 44)

⁷ Čeština vymezuje životnost a neživotnost pouze u maskulin, ale zato vytvořila pro životná jména nové vzory s odlišnými koncovkami (*-ovi*) a rozlišila tvary 1. a 4. pádu plurálu (*páni/pánové - pány*). (Žaža, 1999, s. 37)

⁸ „Ak. pl. životných substantiv se tvarově shoduje s genitivem plurálu (dále jen gen. pl.), zatímco akuzativ neživotných substantiv se stejně jako v češtině shoduje s nom. pl.“ Kulich, 2014, s. 44)

V ruských mluvnicích ještě tzv. společný či obecný rod. (Havránek, 1976, s. 279) Substantiva spadající do této kategorie (*сиротá*) jsou obourodá a každé z nich “může být podle pohlaví pojmenované osoby gramaticky i maskulinem, i femininem, tj. má 2 gramatické rody“. (Ďurovič a Giger, 2020, s. 31) Na rozdíl od českých obourodých substantiv nedochází k rozlišení rodů při skloňování.⁹ Rozdíl se projevuje pouze syntakticky při použití shodného přívlastku (mužský rod, 2. p.: *бédного сироты*, ženský rod, 2. p.: *бédной сироты*). (Ďurovič a Giger, 2020, s. 31)

Na rozdíl od přirozeného, gramatický rod určujeme u všech pojmenování, ať už se jedná o živé bytosti či neživé jevy, předměty a rostliny, o jejichž rodu rozhoduje paradigma jména.

„Jmenný rod mají i substantiva neskloňná; ta jsou nejčastěji středního rodu (*klišé, ragú dementi*). O jejich jmenném rodě rozhoduje zakončení, pokud ovšem nejde o pojmenování živých jevů, osob a zvířat: *atašé, abbé, zebu* (...).“ (Čechová, 2011, s. 158) Abbé i zebu existují také jako slova skloňná a patří k mužskému rodu životnému. Zvláštní postavení mají neskloňná podstatná jména také v ruštině, kde „jsou většinou přejatá a končí na *-o / -u / -y / -e / -a*, např. *какао, такси*, (...).“ Pokud tato slova neoznačují osobu, zvíře ani geografický název a nejsou životná, jsou rodu středního: *пальто*. (Sokolova et al., 2018, s. 24)

Na rozdíl od ruštiny kde je „nejdůležitějším a základním kritériem“ (Havránek et al., 1976) pro rodové zařazení zakončení slova, určení rodu českého podstatného jména se provádí skrze jeho zakončení v celém paradigmatu, nominativ singuláru zde nestačí¹⁰. U obourodých jmen osob s homonymní rodovou podobou v 1. p. záleží na rozlišení přirozeného rodu (*ten/ta choť*.) Rozdíl se projevují v jiném pádě, např.: *s choťem x choťí*. Při jejich rozpoznání v 1. p. se spoléháme na jejich okolí ve větě, konkrétně na tvar shodného přívlastků (*milá x milý choť*) či tvar (rodovou koncovku) predikátového slovesa v minulém čase. (Čechová, 2011, s. 158)

U substantiv existuje možnost mít i rod trojí (*budížkničemu*) a zároveň je také možné, že jména v rodě kolísají, mají rodové dublety (*ten brambor x ta brambora*). V ruštině je jedna varianta obvykle zastaralá či lidová (*этот зал x эта зала* - zastaralé). Nerozlišené varianty jsou např. *этот жирáf x эта жирáfa*. (Havránek, 1976, s. 280-281)

V porovnání s dvojím či trojím rodem se rozdíl projevují již v prvním pádě a následně v celém paradigmatu.

⁹ Havránek (et al., 1976, s. 281) uvádí, že „čeština jmen obourodých vlastně nemá“. Tato práce s nimi však pracuje tak, jak je popisuje např. Čechová (2011, s. 158).

¹⁰ V kontextu věty se rod poznává také podle shody, kterou jméno uděluje. Jedná se často o nejlepší ukazatel.

Kromě zakončení v celém paradigmatu existují určité signály, které mohou napovídat, o jaký rod se v konkrétním případě jedná. (Čechová, 2011, s. 157)

Vzhledem k tématu této práce je třeba dodat, že tyto signály jsou zásadní učební pomůckou při studiu češtiny jako cizího jazyka, jelikož pomáhají studentům k okamžité prvotní identifikaci jmenného rodu. Student-začátečník není obeznámen se všemi možnými tvary daného slova. Zpravidla zná pouze formu nominativu singuláru a musí využít jiných technik k přiřazení slov ke správného rodu. Vzhledem k tomu, že technika určování rodu podle zakončení je klíčový prostředek pro určování rodů v ruštině, je pro ruské studenty češtiny z pravidla velmi přirozená.

Lída Holá ve své učebnici Česky krok za krokem (2016, s. 10) ukazuje procentuálně hned v první lekci, jak častá jsou určitá zakončení u jednotlivých rodů. V případě, že slovo končí na souhlásku, jedná se ze 76,9% o rod mužský (životný či neživotný), z 20,5% o rod ženský a z 2,6% o rod střední. Ukončení *-a* signalizuje z 6,9% mužský rod, z 92% ženský rod a z 1,1% střední rod. Jedná-li se o *-í*, je slovo z 99% neutrum, avšak z 0,5% femininum a také z 0,5% maskulinum. Pokud je na finální pozici *-e/ě*, můžeme z 89% očekávat femininum, z 3% maskulinum a z 9% neutrum.

Stejně na to nahlíží i Čechová (et al., s. 157) (či také Karlík et al., 2012, s. 233), která uvádí *-a* jako signál pro ženská jména, *-o, -í* pro střední rod, *-e* pro střední (vzor *moře*), ale také ženský rod (vzor *růže*), souhlásku pro mužský rod, ale často také ženský rod (vzory *píseň, kost*) a zmiňuje také samohláskové ukončení u maskulina (vzory *soudce a předseda*).

Jak již bylo zmíněno, klíčovým prostředkem při určování rodu ruského ohebného slova je fonemický charakter jeho zakončení v 1. pádě singuláru. Z hlediska jednotlivých rodů charakterizují Havránek et al. (1976, s. 280), či velmi podobně Ďurovič a Giger (2020, s. 32) substantiva následovně:

Mužský rod

- zakončená v 1. pádě singuláru tvrdou souhláskou (*крик, дом*)
- většina zakončených měkkou souhláskou včetně *-ů*, která mají v genitivu singuláru koncovku *-a/-я* (*трамва́й*)

Ženský rod

- zakončená v 1. pádě singuláru na *-a/-я*, pokud neoznačují mužské osoby nebo se nejedná o augmentativa (*домі́на*)

- zakončená v 1. pádě všemi měkkými souhláskami kromě *-ŭ* (*кость*)
- zakončená v 1. pádě na /ž/, /č/, /š/, která se píše se s měkkým znakem na konci (*ночь*)

Střední rod

- zakončená v 1. pádě singuláru na *-o*, *-e* (*слово, море*) s koncovkou v genitivu singuláru *-a*, *-я*, pokud neoznačují mužské osoby nebo zveličelá a zhrubělá jména vzniklá z mužských neživotných základů (*дом, домишко*)
- 10 slov zakončených na *-мя* (*время, имя, стреля*)

Co se týče zájmen, číslovek, adjektiv, a slovesných tvarů vztahujících se k substantivu, jejich gramatický rod je syntakticky závisle proměnný. To znamená, že je určen shodou s řídicím podstatným jménem (*Jeden můj nový student si nic nepřipravil; Один мой новый студент ничего не подготовил.*). (Karlík et al., 2012, s. 233) Je potřeba specifikovat, že se jedná o většinu zájmen, mnoho typů číslovek a o slova a slovesné tvary, „jejichž primární funkcí je funkce přívlastku, (části) přísudku nebo doplňku (...)“ (Adam, 2019, s. 25).

3.3 Deklinace substantiv

Skloňování je proces, při kterém se vytváří soustava tvarů, které vyjadřují pád, číslo a do určité míry také rod. (Havránek et al, 1976, s. 309) Systém slovních tvarů v rámci skloňování substantiv je v češtině a ruštině odlišný. V češtině rozlišujeme vzory podle jejich rodu na ženské, mužské neživotné/životné a střední, přičemž ani jeden ze vzorů nespadá pod více než jeden rod. Další dělení je podle zakončení tvarotvorného základu na vzory tvrdé a měkké a podle staršího dělení na původní o-kmeny aj. (Adam, 2019, s. 80)

Naproti tomu v ruštině „všechna slova s totožnými koncovkami v každém tvaru tvoří skloňovací typ: v ruské gramatické tradici se skloňovací typy nazývají „skloňování“. Rozlišuje se tedy první, druhé a třetí skloňování.“ (Ďurovič a Giger, 2020, s. 105)

Do prvního spadají všechna substantiva rodu mužského s nulovou koncovkou (*дом*), která končí na měkkou či tvrdou souhláskou, všechna substantiva středního a mužského rodu s koncovkou *-o*, *-e*, *-ě* (*слово, поле*) a několik slov se zakončením na *-e*, foném /e/ (*жители*).

Do druhého spadají substantiva rodu ženského, mužského a obecného se zakončením v prvním pádě na *-a*, *-я* (*юноша, революция, сирота*). Do třetího skloňování patří substantiva ženského rodu s nulovou koncovkou (*кость, независимость*), končící měkkou nebo tvrdou souhláskou. (Ďurovič a Giger, 2020, s. 106)

Při porovnání obou jazyků dojdeme k závěru, že obecně největším rozdílem ve skloňování substantiv je naprosté sjednocení koncovek ruského dativu, lokálu a instrumentálu plurálu ve všech typech skloňování.¹¹ Možnými koncovkami jsou - *ам, -ах, -аму*, které odpovídají dvanácti různým českým koncovkám (3. pád: -*ům, ám, ím, -em*; 6. pád: -*ech, -ích, ách*; 7. pád: -*y/i, -ami, -emi, -mi, -ími*). (Žaža, 1999, s. 36)

Druhým zásadním rozdílem na pozicích paradigmát v ruštině jsou chybějící hláskové alternace, neboli střídání (např.: *x > c, myxá - myxé*). V češtině se alternace zachovaly ve vysoké frekvenci u feminin (*mouka > mouce, Praha > Praze*), a omezeně také u maskulin a neuter (*vlk > vlci, Čech > Češi*).

K dalším vývojovým změnám, ke kterým nedošlo v ruštině, patří v češtině tzv. přehlásky, v jejichž důsledku „došlo ke značnému rozrůznění koncovek u měkkých substantiv: srov. *generál-a x spisovatel-e, mýdl-u x pol-i (...)*“ (Žaža, 1999, s. 37), a tzv. kontrakce (stahování), „kterou rozumíme zjednodušení dvou samohlásek, mezi nimiž bylo *j*. Tak vznikly tvary *stavení; dobrá; mého* proti ruským *зданию, добрая, моего* apod.“ (Žaža, 1999, s. 37)

3.3.1 České vzory podstatných jmen

Český deklinační systém je kvůli polymorfii, velkému počtu zakončení, historickému vývoji jazyka velice složitý. Karlík (et al., 2012, s. 244 - 63) a také tradiční školská praxe vyděluje:

- mužský životný vzor končící konsonantem, tvrdý: *pán* (podvzory *hoch, občan*); měkký: *muž* (podvzory *otec, obyvatel*)
- mužský neživotný vzor končící konsonantem, tvrdý: *hrad* (podvzory *ostrov, zámek, domeček*); měkký: *stroj*
- mužský životný vzor končící na vokál -*a*: *předseda* (podvzory *paňáca, husita, sluha*)
- mužský životný vzor končící na vokál -*e*: *soudce*
- ženský vzor končící vokálem -*a*, tvrdý: *žena* (podvzory *skica, ruka*), a končící vokálem -*e/ě*, měkký: *růže*
- ženské vzory končící konsonantem: *píseň, kost*
- střední vzory, tvrdé: *město* (podvzory *jablko, středisko, pončo*); měkké: *moře* (podvzor *bojiště*), *kuře* a *stavení*

¹¹ V ruštině existuje pouze šest pádů, pro vokativ se využívají tvary nominativu a jejich pořadí je v porovnání s ruštinou jiné - 1., 2., 3., 4., 7., 6. pád.

K uvedeným vzorům by bylo možné dodat velké množství podkategorií, výjimek a odchylek jako jsou například dublety, kvalitativní a kvantitativní alternace, problematika množného čísla rodu mužského životného, pomnožná jména aj.

3.3.2 Ruské vzory podstatných jmen

V porovnání s češtinou hraje rod při určení typu flexe mnohem menší roli. Z výše zmíněných tří typů skloňování je pouze ten třetí z rodového hlediska jednodušší, patří do něj pouze feminina s nulovou koncovkou. Stejně jako české skloňování obsahuje to ruské mnoho výjimek, zvláštních případů, odchylek apod. Jednotlivé zdroje uvádějí rozdílné a více či méně detailní rozdělení vzorů (Đurovič a Giger, 2020, Havránek et al., 1976, Sokolova et al., 2018). Systém vzorů podle jednotlivých rodů, nikoliv skloňovacích skupin, uvedl Havránek (1976, s. 314):

- substantiva rodu mužského, tvrdý vzor: *завод*,¹² měkké vzory: *автомобиль, обычай, санаторий, воробей*¹³
- substantiva rodu ženského, tvrdý vzor: *школа*, měkké vzory: *неделя, армия*, nerozlišená tvrdost: *кость*¹⁴
- substantiva rodu středního, tvrdý vzor: *Правило*, měkké vzory: *училище, собрание, воскресенье*

Ruština nenabízí obecně platný systém vzorů. Všechny tři skloňování se dále dělí na další podskupiny podle zakončení a nabízí podtypy a výjimky. Jedním ze zásadních rozdílů mezi češtinou a ruštinou je zde také problematika přízvuku.

„Různé změny a inovace, ať už provedené v jednom, či druhém jazyce, mají v úhrnu za následek to, že je skloňování ruských substantiv v podstatě jednodušší než české.“ (Žaža, 1999, s. 37)

3.3.3 Přejatá substantiv v porovnání

Co se týče slov domácích, velice často můžeme najít totožný rod i zakončení pro slovo české i ruské. Rozdíly existují u slov vytvořených ze stejného základu, která se mohou lišit svým zakončením a následně odlišným rodem (*nap - pára*). Velmi často se rozcházejí rody slov cizích, přejatých z cizích jazyků. Spočítá to v tom, že ruština přiřazuje cizí slova k rodům

¹²Určitý počet substantiv rozšiřuje svůj kmen o /-j/. „Jestliže má plurál přízvuk na koncovce, mají zde slova *муж, князь, кни́же, друг* a *де́верь, шваг* (manželův bratr) nulovou koncovku, před níž se vkládá pohyblivý vokál /e/ (*мужей, князей, друзей, деверей*)(...)“ (Đurovič a Giger, 2020, s. 119-120)

¹³ Vzor *пролетарий* byl zaměněn podle Sokolovové et al (2018, s. 69) za vzor *санаторий* a byl přidán vzor *воробей*

¹⁴ Vzor *тетрадь* byl zaměněn podle Sokolovové et al (2018, s. 69) za vzor *кость*

podle jejich zakončení, ale čeština se často přiklání k rodu v původním jazyce.¹⁵ (Havránek, 1976, s. 281) V ruštině jsou například slova *prezidium*, *plénium*, *jubileum* rodu mužského, „protože končí na tvrdou souhlásku nebo na /j/“ (Žaža, 199, s. 52), kdežto v češtině patří podle latiny ke střednímu rodu. Slova německého původu s původním zakončením *-tät*, rusky *-met* (*авторумёт*, *факультёт*), podle svého zakončení spadá v ruštině mezi maskulina, ovšem v češtině, v němčině a také v latině jsou rodu ženského.

Ruština má v porovnání s češtinou větší počet přejatých slova nesklonných. V ruštině můžou mít zakončení na: *-o / -u / -y / -e / -a*, např. *какао*, *такси*, *какаду*, *амтаише*, *буржуа*. Jak již bylo zmíněno výše, pokud tato slova nejsou životná a nepojmenovávají zvíře, zeměpisný název či osobu, patří k neutru. (Sokolova et al., 2018, s. 30) Pokud jsou životná, řídí se rodem přirozeným.

V ruštině se skloňují pouze ta slova přejatá, „která svým zakončením v 1. pádě jedn. čísla odpovídají jménům domácím (...), jména zakončená jinak (obecná i vlastní) zůstávají nesklonná, např. *кýлу* (...)“ (Havránek et al., 1976, s. 282)

Mužského rodu jsou v ruštině přejatá slova končící na: *-зис* (*-ze*: *krize*), *-оз*, *-эз* (*-óza*, *skleróza*), *-mem* (*-ta*: *fakulta*), *-аж* (*-áž*: *garáž*), *-уи*, *-еи* (*-ium*, *-eum*: *sanatorium*, *jubileum*), *-ум* (*-um*: *plénium*) a další.

Ženského rodu jsou v ruštině přejatá slova končící na *-ема* (*-ém*: *system*), *-грамма* (*-gram*: *telegram*), *-а*, *-ия* (*-um*, *-ium*: *datum*, *stipendium*), *-ама* (*-át*: *granát*) a další. (Havránek et al., 1976, s. 282)

Česká přejatá nesklonná slova jsou např.: *filé*, *kupé* a *angažmá*. Vzhledem k tomu, že se většina českých přejatých slov skloňuje, jsou častým zdrojem chyb i u rodilých mluvčích. Konkrétním častým důvodem chybování jsou alternace kořene (*Zeus - Dia*) či kmenotvorné přípony především u historických či mytologických vlastních jmen (*Athéna - Pallady Athény*), u řady běžných slov (*drama - dramata*), a u medicínských termínů (*hepatitis - hepatitidy*).

Ve značné řadě řeckých a latinských jmen odpadá koncovka singuláru nominativu při dalším sklonění (*génius - génia*). Současná tendence je však tyto změny rušit a ponechat původní koncovku i v jiných pádech (*Kramerius - Kramerius/Krameria/Krameriusa*), či původní koncovku odstranit a české koncovky připojit k neměnnému základu (*vir(us) -viru*). (Karlík, 2012, s. 269 - 271)

¹⁵Podržení původního rodu neplatí vždy. Například původní latinská neutra *system*, *problém*, *morfém*, *program* či *chryzantéma* se zařadila k maskulinům či výjimečně k femininům.

3.4 Deklinace adjektiv

Jeden z nejnápadnějších rozdílů mezi češtinou a ruštinou z hlediska problematiky adjektiv se nachází ve formách plurálu, kde ruština sjednotila formu nominativu. Čeština má podobné tendence, ale najdeme je pouze v nespisovném jazyce. Jedná se o tvrdá adjektiva, například *mladý*, které se využívají jako shodný přívlastek u slov v plurálu všech rodů (*mladý holky, mladý chlapci* atd.). (Žaža, 1999, s. 39)

Dalším z důležitých odlišností v rámci problematiky adjektiv je jejich stupňování. Ruština s výjimkami ve velké míře upustila od ohebných forem komparativu a superlativu, které jsou v češtině ty jediné možné (*krásný, krásnější, nejkrásnější*) a dává přednost tvarům opisným či neohebným, příslovečným. (Žaža, 1999, s. 40)

3.4.1 Česká adjektiva

V češtině se stejně jako v ruštině setkáváme se třemi typy deklinace adjektiv. Jmenná deklinace představuje jen zbytek tvarů (povinen), složená deklinace se dělí na tvrdou a měkkou a smíšená deklinace mísí tvary z deklinace jmenné i složené. (Karlík et al., 2012, s. 283) Tradičně se vydělují následující vzory:

- tvrdý vzor složené deklinace: *mladý*
- měkký vzor složené deklinace: *jarní*
- tvrdé vzory smíšené deklinace, přivlastňovací význam: *otcův, matčin*

3.4.2 Ruská adjektiva

Podobná situace jako je u substantiv, nastává i u adjektiv a jednotlivé zdroje uvádí odlišné kategorie a vzory. Sokolova et al. (2018, s. 69) vydělují pro přídavná jména tři typy skloňování: pro jakostní a vztahová adjektiva (*новый, смешной*), pro přivlastňovací adjektiva se sufixem *-ий /-й/* (*волчий, лисий*) a pro přivlastňovací adjektiva se sufixem *-ин/-ын, -ов/-ев* (*мамин, отцов*).

U jakostních a vztahových adjektiv rozlišujeme tři podtypy spojené s rozdílným zakončením kmene:

- tvrdý typ (tvrdé skloňování) - např.: *новый, молодой, смешной, (Правильный, основной)*
- měkký typ (měkké skloňování) - např.: *вечерний, синий (летний)*¹⁶

¹⁶ „Adjektiva tvrdá mají koncovky *-ый (-ая, -ое, -ые)* nebo přízvučné *-ой (-ая, -ое, -ые)*, adjektiva měkká mají koncovky *-ий (-ая, -ее, -ие)*“ (Sokolova et al., 2018, s. 87)

- smíšený typ (smíšené skloňování) - adjektiva, jejichž kmen končí na *z, κ, x, ш, ч, щ, ц*, např.: *тихий, долгий, маленький*

„Rozdílný osud mají v obou jazycích krátké (jmenné, přísudkové) tvary adjektiv. V ruštině jde - přes určitá omezení - o kategorii živou a běžnou (...), kdežto v češtině zůstaly v podstatě jen zbytkové tvary několika adjektiv, a to převážně u maskulin v singuláru (*jsem zdrav, nemocen, šťasten* (...)).“ (Žaža, 1999, s. 39) Co se týče použití jmenných tvarů, často je můžeme najít ve jmenné části přísudku. Z hlediska ruského větného rozboru zde obecně vyvstává problém u určení typu jmenné části přísudku, jelikož jmenné tvary přídavných jmen středního rodu mohou mít stejnou koncovku jako příslovce. (*На море спокойно* - adverbium, *море спокойно* - jmenný (krátký) tvar adjektiva). (Kubaczynski, 2013, s. 9)

3.5 Slovesa

Slovesa (verba) jsou jeden z plnovýznamových ohebných slovních druhů. Vyjadřují děj v širokém slova smyslu, a to činnost (*tancovat*), stav (*sedět*) či změnu stavu (*zežloutnout*). (Navrátilová, 1997, s. 24)

„Proti flexi jmen (podstatných a přídavných) a návstavbových slovních druhů na nich založených (zájmen a číslovek) - skloňování/deklinaci - stojí specifická flexe sloves/verb - časování/konjugace.“ (Čechová, 2011, s. 235)

Z hlediska morfologické formy dělíme slovesné tvary na jednoduché (syntetické) a složené (analytické). Podstata rozdílu tkví v tom, že analytické tvary se skládají z minimálně dvou oddělených složek. První možnost je spojení určitého syntetického tvaru s jiným syntetických nebo analytických tvarem slovesa *být, bývat*. Druhá možnost je spojení určitého syntetického či analytického tvaru s volným zvrtným morfémem *se*. (Čechová, 2011, s. 238)

Jednoduché slovesné tvary jsou například činné tvary oznamovacího způsobu v přítomném čase a složené neboli opisné jsou v češtině například tvary opisného pasiva a v ruštině například tvary futura. (Karlík, 2012, s. 324)

Mezi češtinou a ruštinou existují rozdíly ve vyjádření zvrtnosti. Co se týče například českých sloves vyžadujících *si*, ta jsou v ruštině často nezvratná. Mezi tato patří např. *желать, сесть, спрашивать*. Mezi další česká zvrtná, ale ruská nezvratná patří např. slovesa s předponou *na-*, která vyjadřují velkou míru děje (*навymýšlet*). Může však nastat i opačná situaci, kdy ruské zvrtné sloveso je česky nezvratné (*кончатся*). (Žaža, 1999, s. 67)

Dalším významným rozdílem je vyjádření „bytí“. Rusky mluvící nejsou zvyklí běžně používat přítomné tvary slovesa *быть*. Nezáleží přitom, jestli se jedná o sponové, plnovýznamové či pomocné sloveso. (Žaža, 1999, s. 72)

3.5.1 Česká slovesa

Jednotlivé slovesné tvary se skládají ze slovesných kmenů a k nim přidaných morfů. Vydělujeme dva kmene: přítomný (přítomní) a minulý (infinitivní). (Čechová, 2011, s. 237)¹⁷

Základní slovníková forma slovesa je infinitiv. Ten je tvořen od kmene infinitivního pomocí koncovek *-t* (starší tvar *-ti*), *-(c)t*, ve vyšším stylu *-(c)i*: *viděti, péci, moct*. (Karlík, 2012, s. 337)

Od kmene přítomního (přítomného) tvoříme tvary vyjadřující oznamovací způsob v přítomném čase, rozkazovací způsob a přechodník přítomný. Kmen minulý (infinitivní) je až na výjimky východiskem pro tvorbu příčestí činného a trpného, přechodníku minulého a také infinitivu (někdy se však liší hláskovou alternací). (Čechová, 2011, s. 237)

Karlík et al. (2012, s. 235) rozdělují slovesa podle přítomných tvarů do pěti tříd:

- 1. třída: *nese, bere, maže, peče, tře*; 2. třída: *tiskne, mine, tne*; 3. třída: *kryje, kupuje*;
- 4. třída: *prosí, trpí, sází*; 5. třída: *volá*.

Adam (2019, s. 81) rozděluje slovesa podle kmene minulého do šesti tříd:

- 1. třída: *nesl, pekl, tiskl, kryl*; 2. třída: *hrnul*; 3. třída: *třel, trpěl, sázel*;
- 4. třída: *prosil*; 5. třída: *bral, mazal, začal, dělal*; 6. třída: *kupoval*

3.5.2 Ruská slovesa

Ruská tradice dělení sloves rozeznává dva způsoby jejich klasifikace. První z nich je podle poměru přítomního a infinitivního kmene a její klíčovou výhodou je to, „že vyčerpávajícím způsobem dělí ruská slovesa na skupiny, které jsou (...) nositeli některých gramatických, resp. paradigmatických vlastností, a které jsou současně relativně samostatnými subjekty vývoje.“ (Đurovič a Giger, 2020, s. 236) Následně můžeme také skrze tuto metodu rozdělit třídy na produktivní a neproduktivní.

Druhá možnost dělení sloves je podle jejich koncovek v přítomném čase, kde se opět ukazuje větší jednoduchost v porovnání s češtinou, stejně jako tomu bylo u skloňování. Vzhledem

¹⁷ Infinitivní a minulý kmen jsou často shodné a tedy jsou tyto termíny používány zaměnitelně (Čechová, 2011; Adam, 2019), avšak v odborné literatuře se můžeme také setkat s oddělením těchto dvou kmenu (Karlík, 2012, s. 325)

k tomu, že existují pouze dva soubory koncovek, vydělujeme zde podle mj. také Ďuroviče a Giger (2020, s. 238) pouze dva typy deklinace:

- 1. časování má v 3. os. pl. prez. koncovku -ут (-ют), v 2. os. sg., 3. os. sg., 1. os. pl. a 2. os. pl. prez. v koncovkách písmeno -е- (-ешь, -ет, -ем, -ете)
- 2. časování má v 3. os. pl. prez. koncovku -ат (-ят), v 2. os. sg., 3. os. sg., 1. os. pl. a 2. os. pl. prez. v koncovkách písmeno -и- (-ишь, -ит, -им, -ите)

K dalšímu smazání rozdílů dochází v nepřízvučné podobě, jelikož zde výše uvedené koncovky kromě 3. os. pl. splývají (*выйдешь* a *видишь* - koncovky se vyslovují stejně). V přízvučné podobě vyslovujeme /o/ místo /e/ (*ведёшь, поём*). Individuální konjugaci pak najdeme pouze u atematických sloves *дам, ем*. (Žaža, 1999, s. 41)

3.5.3 Minulý čas v porovnání

Sokolova (2018, s. 27) rozděluje kmeny ruských sloves na kmeny přítomné a minulé neboli infinitivní.¹⁸ Stejně jako v češtině tvoříme tvary minulého času z infinitivního kmene. V českém jazyce se jedná o tvorbu přičestí minulého (*l-ového, činného*) pomocí zakončení *děla-l, -la, -lo, -li, -ly*.¹⁹ (Karlík et al., 2012, s. 337 - 8)

V ruském jazyce je tvořen minulý čas následovně: *работал-0, работал-а, -о, -и; нёс-0-0, нес-л-а, -о, -и; вёл-0, вел-а, -о, -и*. (Žaža, 1999, s. 43)

Jeden z významných zdrojů chyb ruských studentů češtiny je to, že výše uvedené ruské tvary minulého času nevyjadřují mluvnickou kategorii osoby. V češtině je situace určitým způsobem podobná, ale čeština využívá k bližší specifikaci osoby pomocného slovesa *být*. Ruština tento problém řeší použitím osobních zájmen. Oba tyto faktory velmi často pronikají u ruských studentů do jejich českých projevů. (Žaža, 1999, s. 43)

¹⁸Ďurovič a Giger (2020, s. 228) dodává, že „v některých neproduktivních slovesných třídách existuje rozdíl mezi kmenem obsaženým v infinitivu (resp. v některých jiných tvarech) a v préteritu (resp. v některých jiných tvarech), (...). V těchto případech vystupuje jako gramatická realita ještě třetí kmen – préteritální (основа прошедшего времени)“.

¹⁹ Přičestí trpné (*n/t-ové*) je tvořeno zakončeními: *-n, -na, -no, -ni, -ny, -na* nebo *-t, -ta, -to, -ti, -ty, -ta*

4 Analýza textů

V následujících kapitolách se budeme věnovat analýze morfologických chyb, které vznikly vlivem interference. Chyby jsou rozděleny do dvou kategorií: chyby v rodě či deklinaci a chyby ve slovesných tvarech. V chybách v rodě a deklinaci se vyskytly chyby ve tvarech podstatných jmen, přídavných jmen a zájmen.

4.1 Metodika

Pro analýzu jazykových interferenčních chyb byli vybráni rusky mluvící studenti českého jazyka a jejich psané projevy. Kvůli potřebě zahrnout větší množství účastníků a částečně také kvůli limitující pandemické situaci v období vzniku této práce byly pro analýzu vybrány písemné projevy. Dále z důvodu vyšší předpokládané šance výskytu interferenčních chyb v relativně malém vzorku byla vybrána morfologická rovina jazyka, která byla dále konkretizována, viz kapitola 4. Chyby z jiných jazykových rovin a chyby pravopisné jsou ignorovány.

Aby byla zajištěna vyšší úroveň obecné platnosti výskytu chyb, nebyli respondenti nijak limitováni věkovými hranicemi, místem aktuálního pobytu, příslušností k sociálním skupinám aj. Jedinými specifikujícími kritérii jsou mateřský jazyk ruština a dosažená úroveň češtiny A1-A2. Všichni účastníci byli osloveni přímo či skrze své učitele (jazykové školy), a bylo jim předloženo zadání práce a základní pravidla pro zajištění objektivních výsledků. Jejich úkolem bylo napsat dva texty o přibližné délce 70-100 slov. Texty měly odpovídat na tyto otázky: 1. Kde jste byli naposledy na dovolené? Co jste tam dělali? 2. Jak vypadá váš ideální víkend?.

Otázky byly vybrány účelně tak, aby odpovědi kromě jiného zahrnovaly použití širší slovní zásobu (slovesa, pojmenování míst) a minulý čas.

Celkem bylo shromážděno 24 textů od 12 studentů češtiny o celkové délce 2081 slov. V textech byly vyhledány morfologické chyby, ale následně byly analyzovány pouze ty, u kterých je možné vysledovat interferenci.

4.2 Rod a deklinace

Celkem bylo ve 28 větných celcích zaznamenáno 34 morfologických chyb v rodě či deklinaci. Jestliže se nesprávné určení rodu neprojevovalo přímo v daném substantivu, ale projevovalo se vlivem kongruence například ve dvou přídavných jménech, byly započítány dvě chyby. Pro

přehlednost byly chyby sjednoceny podle jednotlivých českých pádů, které jsou ve větách vyžadovány.

4.2.1 Nominativ

1. *Libi si mě Řecko a myslím je v Řecku je nailepše moře a **plaži** v EU.* (text č. 3)

Jak již bylo zmíněno v kapitole Error: Reference source not found, ruština často přiřazuje cizí slova k rodům podle jejich zakončení. Tento fakt se projevuje i zde u slova *pláž* (*пляж*), které je francouzského původu (*plage*). Ve francouzštině patří k rodu ženskému, stejně jako v češtině, ale ruština jej zařadila k rodu mužskému. Jedná se o všechna slova se zakončením na *-аж* (*-áž*: *garáž*, *koláž*, *vernisáž*). Podle přiřazení k 1. skloňování má *пляж* v nominativu plurálu tvar *пляжи* (*товарищи*), ze kterého se do češtiny dostala ruská pádová koncovka *-и*, */-i/*.

2. *V roce 2020 jsem přijela do Prahy, myslíla jsem, že budu tento rok met mnoha kamarádi, **keré** přijdou na návštěvu k mé.* (text č. 7)

Ze tří morfologických chyb je pouze u slova *keré* jasný vliv ruské morfologické normy. První chybou je nesprávně utvořený tvar zájmena *mnoho*, který vznikl vlivem fonetické podoby ruského *мно́го*, a druhou chybou je nesprávná forma akuzativu plurálu u slova *kamarádi* pravděpodobně vlivem neznalosti. U vztažného zájmena *keré* lze však tvrdit, že nesprávná koncovka adjektivního skloňování vznikla vlivem zakončení v ruském 1. pádu plurálu rodu mužského *которые* (vzor *но́выи*). Je možné se zde domnívat, že si student „přeložil“ ruské nestažené *-/yje/* jako české stažené *-é*. Interferenční vliv zde spočívá v koncovce *-ие*, která se vyskytuje v nominativu plurálu u tvrdého, měkkého i smíšeného skloňování (*новые, молодые, вечерние, тихие*)

3. *Taký pro mě **vážně** restauraci.* (text č. 8)

Interpretace zamýšlené věty: Taky jsou pro mě důležité restaurace. Kromě vynechání slovesa *být*, jež nepatří do problematiky rodu či deklinace (ale o interferenci se jedná), zde vidíme chybu ve skloňování u slova *vážně*, u kterého lze vysledovat jeho nesprávnou formu v ruštině. První problém nastává u českého adjektiva *důležitý*, které má v ruském překladu podobu *ва́жный*, */važnyj/*. Setkáváme se zde s tzv. zrádnými (falešnými) přáteli, kdy české slovo *vážný* a ruské slovo *ва́жный* nemají stejný význam. (Hasan, 2013, s. 46)

Nominativ plurálu adjektiva *ва́жный* je *важные*, */važnyje/*, podle vzoru *но́выи*. Je možné se domnívat, že interference nastala ve studentově „překladu“ nestaženého */-yje/* jako stažené *-e*.

Jak již bylo řečeno v předchozí větě, vliv zakončení */-yje/* je zesílen jeho přítomností v nominativu pl. u všech rodů tvrdého, měkkého i smíšeného skloňování.

Poslední morfologickou chybou je zde nesprávný tvar substantiva *restaurace*. V ruštině je sice *ресторан* rodu mužského, ale vlivem je zde jeho zakončení v 1. pádě pl. *-ы* (*рестораны*). I přesto, že se jedná o rozdíl v *-i/-y*, je třeba vzít v potaz podobnosti zakončení ve fonetické rovině. Koncovku *-i/* mají v ruštině také substantiva pl. rodu ženského patřící pod měkké vzory (*армии, недели*)

4. *Můj dovolenou byl v prosinec.* (text č. 14)

České slovo rodu ženského *dovolená* odpovídá ruskému slovu rodu mužského *отпуск*. Shodou s řídicím substantivem (*отпуск*) zde sledujeme přivlastňovací zájmeno mužského rodu *můj*, i když správná možnost je tvar pro rod ženský *moje* podle substantiva *dovolená*.

5. *Hermitage byl moc krásný a velký!* (text č. 16)

Česky *Ermitáž*, anglicky *Hermitage*, rusky *Эрмитаж* francouzsky *ermitage* je typickým příkladem, a zde druhým výskytem, odlišného přiřazování rodů ke slově cizího původu. Podobně jako slovo *pláž* v 6. větě má jméno *Эрмитаж* v ruštině rod mužský, ale v češtině i francouzštině rod ženský. Interference se zde neprojevuje u řídicího podstatného jména, ale následkem kongruence se v analyzované větě vyskytují celkem tři slovní tvary, u kterých je vyjádřen nesprávný rod (*byl, krásný, velký*). Namísto tvarů singuláru *krásná* a *velká*, která jsou rodu ženského, zde byly použity české tvary tvrdého adjektiva pro rod mužský.

6. *Byl tam příjemny ale malý plaž ale more bylo teple.* (text č. 21)

7. *Ještě cestovaly jsme do plaži který je v meste Jesolo.* (text č. 24)

Stejně jako v 1. a 5. větě se setkáváme se slovem přejatým z francouzštiny, které bylo zařazeno k mužskému rodu a k 1. typu skloňování podle kmene zakončeného na *-ж* (vzor *товарищи*). V 6. větě nesprávně určený rod ovlivnil dva přivlastky shodné a v 7. sedmé větě rod ovlivnil vztažné zájmeno. Namísto slovních tvarů *příjemná, malá* a *kteřá* podle rodu ženského se tak ve větách nacházejí v podle rodu mužského tvary *příjemny, malý* a *kteřý*.

8. *To byl prvny krat když deti uvideli moře a oni moc šťastny.* (text č. 24)

V kapitole Error: Reference source not found bylo zmíněno, že jmenné (krátké) tvary přídavných jmen jsou v ruštině mnohem častější a v českém jazyce se dochovaly pouze z malé části (*šťasten, dlužen, zavázán*). Pokud interpretujeme překlad věty následovně: *они очень счастливы*, tak vidíme, že zakončení přídavného jména na *-ы, /ššťastlivo/* v plurálu

jmenného tvaru proniklo do českého projevu. Při utvoření českého jmenného tvaru adjektiva *šťastný* vznikají v plurálu formy *šťastní* (mužský rod), *šťastny* (ženská rod), *šťastna* (střední rod). Tyto formy jsou však v současnosti v zásadě archaické, a proto je lze považovat za chybu.

4.2.2 Genitiv

1. *Jela jsem do Bresta a Grodno.* (text č. 7)

Při porovnání výskytu koncovek *-a/-u* v genitivu singuláru u zeměpisných jmen mužských zakončených na souhlásku, je koncovka *-u* výrazně častější a produktivnější. Koncovka *-a* je zachována u některých jmen cizích zemí či měst (*Říma, Egypta*) a u některých jmen kolísá (*Praděda, Pradědu*). Název města Brest se však k této skupině názvů neřadí a má v češtině v genitivu sg. koncovku *-u* (*Brestu*), konkrétně podle vzoru *hrad*. Zde studentka použila tvar *Bresta*, který odpovídá v češtině i ruštině koncovce genitivu sg. *-a* (*města, завода*). Jedná se tedy na rozdíl od *Grodno* o správný pád, ale nesprávnou ruskou koncovku.

Situace u slova *Grodno* je poněkud jiná. Česká předložka *do* použitá k vyjádření destinace (směru pohybu), která se pojí v češtině s druhým pádem, je v ruštině nahrazena předložkou *в*, která se však pojí s pádem čtvrtým. Tvar slova v akuzativu u tvrdého vzoru *правило* je shodný s tvarem nominativním. To znamená, že tvar *Гродно* pronikl do českého projevu, kde nahradil genitivní tvar *Grodna* (*města*). Totožný nominativ a akuzativ (s ruskou předložkou *в* s významem českého *do*) je v ruštině častý úkaz. Nejedná se pouze o tvrdý vzor *правило*, ale o všechny vzory rodu středního, vzory *завод, автомобиль, обичай, санаторий* rodu mužského a vzor *кость* rodu ženského.

2. *Jsme z rodinou jedeme do město Soči.* (text č. 14)

Opět sledujeme výskyt vlivu ruské předložky *в* a s ní spojený nesprávný pád. Předložka *do* je použita správně, ale potřebná forma genitivu byla nahrazena formou akuzativu. Ruština i čeština v akuzativu sg. u vzorů *město* a *завод* (podle překladu *město - závod*) používá stejný tvar jako v nominativu. Je tedy možné se domnívat, že student toto ruské pravidlo přenesl do svého psaného projevu.

3. *Mam hodně kamaradov a bavi mě stravit čas s nima.* (text č. 22)

Ruský překlad slova *kamarád* odpovídá ruskému *друг*. Avšak pro odhalení zdroje interference je třeba brát v potaz změny, ke kterým dochází při skloňování slova *друг* v plurálu (sg. *друг*, pl. *другья*). Výsledný tvar akuzativu plurálu zde nevede k prokázání

interference (òpyзеŷ).²⁰ Když se však zaměříme na tvar vzoru *завод*, kterému odpovídají pouze formy singuláru slova *òпыз*, na pozici genitivu plurálu najdeme tvar *заводов*. Mezi příklady substantiv rodu mužského životného, která spadají do tohoto deklinačního paradigma patří např: *заводов, пилот, мальчик* apod.). Pádová koncovka *-ov* zde byla mylně použita namísto české koncovky *-ů*. Je možné zde také vysledovat propojení s deklinací slovenštiny, avšak studentův vztah ke slovenštině zde není možno dokázat.

4. *Miluju moc divát se na zelenou trávu a květy vedle **noh** a na **vrchole** hor je snih.*

(text č. 23)

Předložka *vedle*, *возле* v obou jazycích shodně vyžaduje genitiv a zároveň ruské substantivum *нога* je stejně jako to české *hora* rodu ženského. Spadá do 2. skloňování ke vzoru *шко́ла* a pozici genitivu plurálu obsazuje tvar *ног, /nog/*. České slovo *noha* má v genitivu plurálu dubletní tvary *нога, ногау*. Vzhledem k tomu, že „ve významu ‚končetina‘ se ve 2. a 6. pádě mn. č. užívá spíše tvar *ногау*“ (Internetová jazyková příručka, 2008-2021), můžeme hovořit o interferenční chybě v nesprávné pádové koncovce, která je v daném případě nulová (*ног-0*).

V případě slovního tvaru *vrchole* a jeho tvaru v lokativu sg. se ve slovnících setkáváme s názorem, že tvar s *-e* je zastaralý a v současnosti převažuje tvar s koncovkou *-u*. (Slovník spisovného jazyka českého, 1989).²¹ Jeden z možných ruských překladů slova *vrchol* (*hory*) je *вершина* a v 6. pádě singuláru najdeme tvar *вершине*.

Jedná se sice o rod ženský, vzor *шко́ла*, ale pádovou koncovku *-e* v 6. pádě lokativu najdeme také u vzorů rodu mužského: tvrdý vzor *завод* (*заводе*), měkké vzory *автомобил, обычай, воробей, (автомобиле, обычае, воробье)*. Je možné se domnívat, že právě koncovka *-e* se zde objevila kvůli svému častému výskytu v deklinaci ruských substantiv rodu mužského.

4.2.3 Dativ

1. *V novém roce jezdila jsem do Petrohradu na návštěvu ke **komarádce**.* (text č. 18)

V rámci vývoje fonologického systému praslovanštiny vydělujeme jako jednu ze zásadních tendencí tzv. palatalizaci (1., 2., 3.) Jedná se o změny $k > c$, $g > dz > z$, $ch > ś / š$. Co se týče ruštiny (a také např. slovenštiny), určité následky druhé palatalizace při dalším vývoje jazyka zanikly: *руке, ноге*. Při porovnání dativu singuláru u českých slov *noha, ruka, babička* a ruských slov *нога, рука, бабушка* jasně vidíme, že souhláska předcházející pádové

²⁰

²¹ Internetová jazyková příručka (2008-2021) sice připouští dupletní tvar *vrcholu/vrchole*, ale Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (2003) uvádí pouze jeden možný tvar, a to *vrcholu*.

koncovce *-e* se v ruštině nezměnila (*ноге, руке, бабушке*), ale v češtině ano (*noze, ruce, babičce*). Jedná se tedy o vliv tvaru dativu u ženského rodu slova *kamarádka* (*подруге*).

2. *A teď nemůžu cestovat kvůli korony.* (text č. 19)

Anglický název coronavirus pronikl do obecné češtiny pod jménem *korona*. Problém zde nastává kvůli předložce kvůli, *уз-за*. V ruštině se tato předložka na rozdíl od češtiny pojí s druhým pádem, a tedy podstatná jména rodu ženského mají podle vzoru *школа* tvar *школы* (stejně tak vzor *жена, жены*). Následně student použil správnou předložku, správný rod, ale nesprávný pád.

3. *Poslední krát byla v Chorvatsko a jela jsem s kamarádkou k moře.* (text č. 21)

Opět se setkáváme s komplikacemi vznikajícími vlivem odlišných předložkových pádů. České *k moři* vzniklo spojením předložky *k* s dativem singuláru podle vzoru *moře*. V ruštině by se však ve stejném kontextu využívá předložky *на* a akuzativu singuláru. Vzniká tak podle vzoru *воскресенье* slovní tvar *море*. Ruská pádová koncovka *-e*, která se vyskytuje i v nominativu, se tímto způsobem projevila v české větě.

4. *Pro mné nejlepší víkend je s rodinou a nikdy mimo Prahy.* (text č. 24)

Předložka *mimo* se pojí v ruštině s genitivem. Tvar 2. pádu *Прагу* podle ruského vzoru *школа* odpovídá českému tvaru *Prahy* podle vzoru *жена*. Jedná se tedy o vliv odlišného předložkového pádu.

4.2.4 Akuzativ

1. *Musel jsem změnit svůj řídicí průkaz a předtím musel jsem projít lékařskou kontrolou.* (text č. 1)

Zvratné přivlastňovací zájmeno *svůj* v dané větě vyjadřuje to, že přivlastňovaná věc náleží podmětu (*já*) a konkuruje zde přivlastňovacím zájmenům *můj, tvůj, jeho, její, jejich*. (Internetová jazyková příručka, 2008-2021). Ruština funguje na stejném principu a stejně jako v češtině má přivlastňovací zájmeno *свой* v akuzativu sg. rodu mužského neživotného totožnou formu jako v nominativu sg., tedy *свой*. Rozdíl je však v zakončení: české zájmeno: *-ůj*, ruské zájmeno: *-ої, /-ој/*, které proniklo do českého projevu.

2. *Malokdy cestuju, protože nemám peněz.* (text č. 19)

V ruštině je v porovnání s češtinou aktivnější tzv. záporový genitiv. Při vyjádření negativu ve větě: *Nemám peníze* (*у меня нет денег.*), kde se v češtině setkáváme u přechodného slovesa s akuzativem (*peníze*), v ruštině následuje tvar genitivu (*денег*).

3. *V době koronaviru nevidím jich často.* (text č. 22)

Sloveso *vidět* v obou jazycích vyžaduje akuzativ u osobního zájmena *oni*. V češtině je správný tvar *je*, ale v ruštině se jedná o tvar *ux*, */ich/*, který se celý projevil v českém projevu a připojil se ke grafému *j*. Ve spojení s primárními předložkami ruské *ux* nabývá tvaru *нux*.

4. *Čistý vzduh, noc mimo doma pomáhají v pondělí mít hodně sil na celý týdeň.*

(text č. 23)

Interpretace zamýšleného výrazu je dvojí: *noc mimo dům, noc mimo domov*. Zjednodušení přichází v překladu do ruštiny, která v tomto případě tyto dvě slova nerozliší. I přesto, že příslovce *дома* a 2. pád singuláru slova *дом* (*дома*) jsou téměř totožné (až na přízvuk), je možné tvrdit, že zde sledujeme vliv deklinace podle vzoru *завод*. Předložka *mimo* se pojí v ruštině s druhým pádem, a tedy usuzujeme, že zde genitivní tvar *дома* negativně ovlivnil český projev.

4.2.5 Lokál

1. *Někdy preferuju nějakou fyzickou aktivitu - obvykle to je dlouhá procházka po lesu nebo po horam, a musí tam být nějaký hrad.* (text č. 2)

V porovnání s češtinou se předložka *po* v ruštině pojí mimo jiné také s dativem, kde je také velmi častá a produktivní. (Шведва, 1980, s. 443) V daném případě je předložka *po* použita k určení místa (odpovídá češtině), jako odpověď na otázku *zde*. Podstatné jméno *лес* spadá do 1. deklinačního typu substantiv s nulovou koncovkou, tedy jejich základ končí souhláskou (*завод*). Dativ sg. zde nabírá formu *лесу*, */lesu/*, která byla mylně použita v českém projevu.

Stejný problém se nachází i ve druhém chybovém slově *horam*. I zde se projevuje vliv ruského dativu používaného k vyjádření místa v kombinaci s předložkou *po*. Substantivum rodu ženského *hora* odpovídá ruskému slovu *гора*, které je také rodu ženského a spadá do 2. skloňování s tvrdým vzorem *школа*. Pozici dativu pl. těchto slov zastávají tvary *школам* a *горам*. U obou slov se jedná o totožnou interferenční chybu u předložky *po*.

2. *Bydlili jsme v hotelu v 3 různých městah.* (text č. 3)

V chybovém slově *městah* se nacházejí vliv odlišné deklinace. Jak již bylo zmíněno v kapitole Error: Reference source not found., ruština sjednotila tvary plurálu u lokativu, instrumentálu a dativu ve všech typech skloňování. V lokativu se jedná o koncovku *-ax, /-ach/*, která se projevila ve studentově českém projevu.

3. *V Breste jsem moc chtěla vidět pevnost.* (text č. 7)

Název *Brest* se skloňuje v ruštině podle vzoru 1. skloňování *zabód*. Tento vzor má na pozici 6. pádu tvar *zabode*. Odtud se do češtiny přenesla pádová koncovka *-e* (*Breste*) a nahradila *-u*. Substantiva skloňovaná podle vzoru *hrad*, která končí na *-t* se uvádějí s koncovkou *-u*, jelikož použití *-ě* by vyžadovalo alternaci u předcházející souhlásky. Toto až na výjimky platí také pro cizí jména. (Internetová jazyková příručka, 2008-2021)

4. *Byla jsem ve Voroneže s kamarádem.* (text č. 19.)

Ruské město Voronež, *Воронеж* spadá v ruštině do 1. skloňování podle kmene zakončeného na *-ж*, a Ďurovič a Giger (2020, s. 109) přidělují tomuto typu slov vzor *нож*. Od měkkého vzoru *автомобíля* uvedeného v kapitole Error: Reference source not found se v paradigmatu liší pouze v grafické podobě. Tímto se dostáváme k šestému pádu singuláru ve tvaru *автомобíле*, tedy *Воронеже*. Jedná se tedy o špatně určený rod a nesprávnou pádovou koncovku, která zde pronikla do češtiny.

5. *Na příklad byly jsme nekolik krat v Špindleruvom Mlynu jenom na vikend a to bylo
vyborně.* (text č. 24)

Jméno *Špindlerův* se v češtině skloňuje podle vzoru pro přivlastňovací adjektiva *otcův*. Ruština pomocí sufixu *-ov, /-ov/* tvoří posesiva od substantiv 1. skloňování a jejich počet je velmi omezený (*отцов*). V 6. pádě singuláru se setkáváme s tvarem *отцовом*, kde vidíme stejnou pádovou koncovku (*-ом*), která byla použita ve slově *Špindleruvom*.²² Student tedy použil české již kompletně vytvořené přivlastňovací adjektivum *Špindlerův* a přidal k němu v pořadí druhou pádovou koncovku *-ом*.

²² Pádová koncovka *-ом* se vyskytuje také při deklinaci adjektiv tvrdého a smíšeného typu (*новый, молодой, долгий, тихий*).

4.2.6 Instrumentál

1. *Navštívil jsem tam rodiny a chodil do hospodů s **kamarádami**.* (text č. 2)
2. *Po snídani jedeme z synem a **kamarádami** na vylet na kolech kolem jezera.* (text č. 9)
3. *Pro mne ideální víkend je dva dny, první den mám rad stravit s **kamarádami** někde v meste anebo pojedeme na vylet.* (text č. 13)

Vzhledem k tomu, že se u všech tří vět jedná o totožné slovní tvary, byly věty sjednoceny pod jednu společnou analýzu.

U slova *kamarádami* je možné přesně vysledovat zdroj chyby u mateřského jazyka. Česká konjugace mužského životného rodu podle vzoru *pán* zde odpovídá ruskému 1. typu skloňování, kam mimo jiné patří maskulina s nulovou koncovkou (*опыт*).

Koncovky substantiv všech rodů byly v instrumentálu pl. sjednoceny koncovkou *-amu*, viz kap. 3.3. České paradigma uvádí formu pro instrumentál pl. *kamarády*. Dochází zde tedy k průniku ruské pádové koncovky */-ami/*, která nahrazuje české *-y*.

4.2.7 Shrnutí

Za účelem výpočtu procentuálního podílu interferenčních chyb, je potřeba uvést i ty morfologické chyby, u kterých nebylo možné s jistotou interferenci určit. Z celkových 108 chyb vidíme v tabulce 74 chyb, které byly určeny jako morfologické, resp. chyby ve jmenném rodě a deklinaci, ale v detailní analýze je nenajdeme.

Číslo textu	Chyby
1	Rusko, všechny, moje, kamarádi, rodiny, hospodů, jinu
2	práce
3	dovolenou, moři, moři, nailepše
4	televize, ideanli, nejako, nejaki
5	-
6	kterým, seriálu
7	mnoha, kamarádi, Bělorusko, Bělorusko, jeny, Bělorusko, Bresta
8	perfektní, komradi
9	dobré
10	příteli, dovolený
11	priteli, ohnisky
12	moje, pritelkine, nadherni, nove
13	nejake, ceske, ceske, kraftove, televise, dalsi
14	dovolenou, prosinec, dobrý, hotel, dobrou, restauraci, hezký, dobrou, náladu
15	neděle
16	Petrhof
17	-
18	-
19	únoru, centru
20	dobré, snídaně, postele
21	dovolenu, Chorvatsko, vejci, ovoci, slunci, dovolenu
22	tydnu, televize, nima, nima
23	poslednou, zmrzlinou
24	mlynu, dovolenu, malý, plaži

Tab. 1: Ostatní morfologické chyby

Z celkových 108 chyb bylo zanalyzováno 34.

Tab. 2: Chyby v rodě a deklinaci

Celkem	Interference	%
108	34	31,5

Chyby se dále vyskytovaly u několika slovních druhů. Nejpočetnější skupinou jsou podstatná jména. Jestliže řídicí podstatné jméno svým nesprávně přiřazeným rodem negativně ovlivnilo okolní slova, ale samotné je ve správném tvaru, v tabulce není započítáno.

Tab. 3: Substantiva

	Interference	Substantiva	Adjektiva	Pronomina
Počet	34	22	7	5
%	100	64,7	20,5	14,7

Chyby lze dále dělit podle typů interference. Jedná se o upřesnění toho, jak konkrétně ruský jazyk a jeho morfologie negativně ovlivnily české písemné projevy. Byly vyděleny čtyři kategorie interferenčních chyb. Do první kategorie spadají všechna substantiva, v jejichž formě se projevila nesprávná koncovka vlivem odlišného rodu, a adjektiva či zájmena, která nabyly nesprávné formy kvůli shodě s jejich nesprávně zařazeným řídicím substantivem.

Do druhé kategorie se řadí jména, kterým byla přidělena nesprávná koncovka podle jejich ruského ekvivalentu. Třetí skupina obsahuje substantiva, jejichž tvar byl zvolen vlivem odlišného (nejen) předložkového pádu. V poslední skupině jsou slova, u kterých došlo k zobecnění zakončení jména.

Tab. 4: typy interference

Pádová koncovka	Pád	Rod a jím ovlivněné slovní tvary	zobecnění
restauraci	Grodno	plaži	které
sčastny	město	Můj	vážně
Bresta	korony	krásný	
kamarádov	moře	velký	
Noh	Prahy	prijemny	
vrchole	peněz	malý	
komarádke	doma	ktery	
Svoj	lesu		
Jich	horam		
měštah			
Breste			
Voroneže			
Špindleruvom			
Kamarádami (3x)			
16	9	7	2
47%	26,5%	20,6%	5,8

4.2.8
D

alší příklady interference

V textech se vyskytly i takové tvary slov vzniklé interferencí, které nelze považovat za morfologické. Pro jejich četnost či naprosto evidentní interferenci jsou zde zmíněny.

1. *Bylo by **hezky** udelat kratky vylet do lesa, prochazet se po nem a zbirat lesni bobule a houby.* (text č. 11)
2. ***Ideálno** bylo strávit víkend na Lipně.* (text č. 9)
3. *Na příklad byly jsme nekolik krat v Špindleruvom Mlynu jenom na vikend a to bylo **vyborně**.* (text č. 24)

V daných větách nastává problém při interpretaci zamýšlených slovních tvarů (*hezký, hezky, hezké; ideální, ideálně*), avšak je pravděpodobné, že zde studenti pod vlivem ruštiny zamýšleli použít adverbia *отлично/хорошо* a *идеально* místo adjektiv. V případě těchto vět se nejedná v rámci interference o chybu v rodě či deklinaci, ale o použití nesprávného slovního druhu.

4. *Libi si mě Řecko a myslim je v Řecku je **nailepše** moře a plaži v EU.* (text č. 3)

Ruština ve většině případů upouští od ohebných tvarů komparativu a superlativu, které jsou v češtině normou. Tvary jsou nahrazeny neohebnými, příslovečnými (*мед слаще сахара*) či opisnými, analytickými (*более красивый, самый красивый*). Existují však určitá

adjektiva, která si kromě opisné podoby zachovávají i svou ohebnost (*кратчайший, вернейший*). (Žaža, 1999, s. 40) Jedním z nich je také *научный*, ze kterého bylo převzata předpona *нау-*, /*naj*/, která se objevila v psaném projevu

4.3 Slovesa

Chyby týkající se sloves, které se objevily v textech, jsou velmi různorodé. Jedná se o použití nadbytečných slovesných tvarů (*jsme jedeme*), nesprávných sloves (*pamatovat* místo *vzpomenout*), vynechání zvrtného zájmena i přesto, že v ruštině se u daného slovesa běžně používá aj. Z této skupiny bylo 51 označeno za chyby morfologické. Ze všech těchto pochybení bylo zanalyzováno 33 vyskytujících se v 28 větách, u kterých bylo možné prokazatelně vysledovat interferenci. Vzhledem k extrémně vysokému opakování určitých typů chyb pro ně byly níže vyděleny 3 podkapitoly. Poslední čtvrtá kapitola obsahuje chyby, které se neopakují výrazným způsobem či vůbec.

4.3.1 Chybějící pomocné sloveso

1. *Bilo to v minulem létě a to bilo skvele protože **mněli** ten karantin.* (text č. 3)
2. *Naposledy **cestovala** v roce 2019, v zimě.* (text č. 5)
3. *Cestovala jsem z Petrohradu do Prahy letadlem, a pák já a můj přítel **jeli** do Tynište nad Orlicí.* (text č. 5)
4. ***Měla** heský čas a chtěla bych to zopakovat.* (text č. 5)
5. *Každý den jíme maso, kuře, dezert a **pili** pivo.* (text č. 14)
6. ***Jezdili** lanovkou.* (text č. 14)
7. *Posledni krat **byla** v Chorvatsko a jela jsem s kamaradkou k moře.* (text č. 21)
8. *Kdyz **pošla** k mori, **zranila** prst a hodne mí to bolelo.* (text č. 21)
9. *Plavam špatně ale tam trochu **naučila**.* (text č. 21)
10. *K snidani **mela** často vejci a ovoci.* (text č. 21)

Minulý čas u obou jazyků sice vyjadřuje rod a číslo, ale ne osobu. Každý jazyk tuto situaci vyřešil jinak. Čeština používá tvary pomocného slovesa *být*, ale ruština se přiklonila k explicitnímu vyjádření osobním zájmenem, viz kap. 3.5.3.

4.3.2 Chybějící zvrtné zájmeno

Rozdíly ve zvrtnosti jsou mezi češtinou a ruštinou časté (viz kap. 3.5). V textech se objevilo celkem 10 případů.

1. *A taki **pronajali** jsme auto a projeli jsme cely ostrov.* (text č. 3)

2. *On vždy přel jet někam vlakem.* (text č. 7)
3. *Bohuzel, prodlouzeny vikend nebyva tak casto jak bych prala.* (text č. 11)
4. *V kazdem pripade, po dobu celeho vikendu prala bych at sviti slunicko a bude prijeme venku.* (text. 11)
5. *Ale to neni pravda, jenom ten druhy den radej neham pro sebe aby jsem mohl odpocinout sam, precist kinhu nebo divat se televise a filmy.* (text č. 13)
6. *Večer dívame filmy.* (text č. 15)
7. *Kdyz posla k mori, zranila prst a hodne mí to bolelo.* (text č. 21)
8. *Plavam špatně ale tam trochu naučila.* (text č. 21)
9. *Pak prochazili jsme v parku, divali jsme na zpivajiči fontanu a měli jsme skvelou dovolenou.* (text č. 23)

Ruské protiklady vypadají následovně: *взять в арéнду, желáть, смотре́ть, порáнить, вб́йучить, гуля́ть*

4.3.3 Chybějící sponové sloveso *být*

1. *Taký pro mě vážně restauraci.* (text č. 8)
2. *Lepší jít v pátek po práci.* (text č. 8)
3. *Všichni veselý.* (text č. 14)
4. *Mnoho dobrou restauraci.* (text č. 14)
5. *Myslím že to nejlepší vikend pro mně.* (text č. 24)

U všech pěti vět postrádáme sloveso *být* v určitém tvaru. Tato chyba vznikla kvůli tomu, že v soudobé ruštině jsou přítomné tvary slovesa *быть* nevyjádřené (viz kap. 3.5)

4.3.4 Ostatní

1. *Nekdy mám v práci velmi zaimovy problem, a mohu ho řešat celý vikend – líbí se mi to.* (text č. 2)

Pro oba jazyky platí, že u naprosté většiny sloves tvoří jejich infinitivní formu koncovka *-t, -ть* (*dělat, де́лать*). V čem se v daném případě tvary liší, je jejich kmenotvorná přípona (*řešit, реша́ть*). Jak je vidět na ruském infinitivu, právě tento tvar pronikl do češtiny. České sloveso *řešit* spadá podle kmenotvorné přípony do 4. přítomné slovesné třídy se vzorem *pros-í-0* (viz kap. 3.5.1) . Ruské sloveso *реша́ть* však spadá podle ruského dělení do 1. třídy se vzorem *де́лать*.

2. *V roce 2020 jsem přijela do Prahy, myslila jsem, že budu tento rok **met** mnoha kamarádi, které přijdou na návštěvu k mé.* (text č. 7)
3. *Vždy jsem myslela, že po Bělorusko ještě budu **met** čas cestovat, teď jeny země se zdali zajímavé než moje, nebo v práci jsem neměla čas na cestu.* (text č. 7)
4. *Proste chci **mnet** odpocinek pro sbirani sil na dalsi pet pracovnich dnu.* (text č. 13)

Opět se setkáváme s vlivem rozdílného kmenotvorném sufixu. Tentokrát se jedná o infinitivní tvar *met/mnet*. Ruský infinitiv *иметь* zde proniká do češtiny a nahrazuje správný tvar *mít*.

5. *Ale to není pravda, jenom ten druhý den radej neham pro sebe **aby jsem** mohl odpocinout sam, precist kinhu nebo divat se televise a filmy.* (text č. 13)

Chyba spočívá v nesprávném tvaru spojky *abych*. Při analýze chybného tvaru *aby jsem* je vhodné se zaměřit na tvorbu ruského kondicionálu. Oba jazyky vyjadřují podmiňovací způsobem složeným slovesným tvarem, jehož první částí je přídělné činné. Komplikace přichází s druhou částí slovesného tvaru, kterou je v ruštině částice *бы* a v češtině tvar pomocného slovesa *být*. V dané situaci je v češtině potřeba vyjádřit konkrétní osobu tvarem *(a)bych*, ale v ruštině k tomu opět dochází pomocí osobních zájmen. Můžeme se zde domnívat, že student podle vzoru ruského *бы* vytvořil tvar *aby*, ale osobu vyjádřil až dodání tvaru *jsem*.

6. *Můj dovolenou **byl** v prosinec.* (text č. 14)

Jak již bylo zmíněno u analýzy chyby v zájmenu *můj*, interference zde probíhá skrz řídicí podstatné jméno *dovolená*, které je v ruské verzi (*отпуск*) rodu mužského. Shodou následně dostáváme nulovou rodovou koncovku namísto *-a* (*byla*).

7. *Hermitage **byl** moc krásný a velký!* (text č. 16)

Ruský název *Эрмитаж* přejatá z francouzštiny spadá podle svého zakončení do rodu mužského. V češtině však podle svého původního rodu patří do substantiv rodu ženského. Tento rozdíl v rodu zde způsobuje nesprávnou nulovou rodovou koncovku, která signalizuje rod mužský (v češtině i ruštině), a která se zde vyskytuje namísto rodové koncovky *-a*.

4.3.5 Shrnutí

V tabulce je sjednoceno 19 morfologických chyb ve slovesných tvarech, které však nebyly vyhodnoceny jako následek interference. Pro další zpracování dat je ovšem nutné uvést jejich přehled.

Tab. 5: Ostatní morfologické chyby

Číslo textu	Chyby
1	-
2	<i>byl bych</i>
3	<i>leteli jsem, bydlili, libi si, je</i>
4	-
5	-
6	<i>Představuju</i>
7	<i>myslila jsem</i>
8	<i>udělá bych</i>
9	<i>večeřeme</i>
10	-
11	<i>zapec</i>
12	-
13	<i>je</i>
14	<i>je</i>
15	-
16	-
17	-
18	<i>jezdila jsem, jeli</i>
19	<i>libilo</i>
20	-
21	<i>plavam, vedele</i>
22	-
23	<i>libi, prochazili</i>
24	-

Z celkového počtu 52 chyb bylo pouze 33 možné vysledovat a prokázat u nich vliv interference mateřského jazyka. I přesto, že se velmi často jedná o totožný typ chyby, byla každá z nich započítána individuálně.

Tab. 6: Morfologické chyby ve slovesných tvarech

Celkem	Interference	%
52	33	63,5

Jak již rozdělení do podkapitol naznačuje, chyby lze rozdělit na jednotlivé typy interference.

V první kategorii se nacházejí chyby, které vznikly vlivem chybějícího pomocného slovesa ve tvorbě ruského minulého času.

Do druhé skupiny patří chyby způsobené odlišnou zvratností (reflexivitou) mezi ruskými a českými slovesy. Následující typ interference spočívá v chybějícím sponovém slovesu „být“, které se v ruštině běžně v přítomném času nepoužívá. V tabulce jsou tyto chyby označeny písmeny *a-e*, viz 4.3.3.

Čtvrtá skupina jsou chyby, které způsobila interference ve formě odlišného kmenotvorného sufixu. Do páté kategorie patří slovesné tvary, u kterých byl vlivem odlišného jmenného rodu vytvořen nesprávný tvar přičestí činného. V poslední kategorii je pouze jeden výskyt chyby ve tvaru odlišné formy kondicionálu.

Tab. 7: Typy interference

Pomocné sloveso	Zvratnost	Spona	kmenotvorný sufix	rod	kondicionál
měli	pronajali	a	řešat	byl	aby jsem
cestovala	přel	b	met	byl	
jeli	prala	c	met		
měla	prala	d	mnet		
pili	neham	e			
jezdili	díváme				
byla	zranila				
pošla	naučila				
zranila	prochazili				
naučila	divali				
měla					
11	10	5	4	2	1
33,3%	30%	15%	12%	8%	3%

příklady interference

Stejně jako u deklinace lze i u sloves vydělit určité interferenční tendence, které však nespádají do morfologické roviny. Jedná se o specifické chyby v přísudcích, které si kvůli své vysoké frekvenci výskytu zaslouží zmínku.

1. *Mam rad chtu, hraju počítačevi hri nebo divam se na televize..* (text č. 4)²³
2. *Taki mam rad spat.* (text č. 4)

²³ - zde sloveso *číst*, nikoliv substantivum *chata*

3. *Taki objednal bych nějakou chutné jídlo protože **nemam rad vařim**.* (text č. 4)
4. *Taki **mam rad divat se** nějakí fantasy filmi a **chtu** fantasy knihi.* (text č. 4)
5. ***Mam rad odpočivat** v hotelu ale jsem rad taky kempingu.* (text č. 12)
6. *Pro mne ideální víkend je dva dni, první den **mam rad stravit** s kamaradami nekde v meste anebo pojedeme na vylet.* (text č. 13)
7. ***Mam rada jet** na dovolenu.* (text č. 21)

Zde se jedná o problematiku českého a ruského použití slova *rád* a jeho tvarů. Když porovnáme českou konstrukci *rád* + plnovýznamové slovesa s jejím ruským ekvivalentem, pozorujeme následující tvary: *Ráda poslouchám hudbu.* - *Я люблю слушать музыку.* Komplikace však nastává, když k tomu přidáme také konstrukci *mám rád* + 4. pád: *Mám ráda hudbu.* - *Я люблю книги.* Lze tedy usoudit, že student převede ruské *Я люблю* do češtiny jako *Mám rád*, které následně používá pro obě české konstrukce.

4.4 Doporučení pro výuku

Z analýzy vyplývá, že frekvence interferenčních chyb je u studentů úrovně A1/A2 skutečně vysoká. Ze celkem 108 morfologických chyb v rodě či deklinaci bylo 34 přiřazeno k interferenci, a z celkem 51 morfologických chyb ve slovesných tvarech bylo 33 přiřazeno k interferenci.

Pro redukci těchto vysokých hodnot je možné implementovat do výuky určitá opatření a postupy, které pomohou ke snížení interferenčních chyb.

Co se týče sloves, určitý „návod“ na to, jak zvýšit úroveň jazyka poskytují přímo podtypy nalezených chyb. Z dat vyplývá, že se především tvorbě minulého času, zvratnosti a použití slovesa *být* v přítomném času neuděluje dostatečná pozornost. Ideálním řešením je to, že si je učitel/lektor vědom těchto relativně přímočarých, ale zároveň výrazných rozdílů mezi češtinou a ruštinou, a je tedy schopen ruské studenty včas varovat a upozornit na možnost vynechání či záměnu daných tvarů.

Kromě důrazného vysvětlení je u pomocného slovesa minulého času potřeba také plně využít cvičení, která mohou sice svým primárním zaměřením spadat do jiných jazykových rovin, ale která zároveň mohou danou problematiku pozitivně ovlivnit. Z morfologického hlediska je totiž vysvětlení tvorby minulého času poměrně přímočaré, což taktéž platí o cvičení, která se touto problematikou zabývají. Avšak vzhledem k individuálním potřebám rusky mluvících studentů, je třeba hledat pomoc jinde. Jednou z těchto metod může být využití pravidel slovosledu v minulém čase. V rámci takovýchto cvičení je student v každé dané větě nucen

použít sloveso *být*. Tímto způsobem si sice primárně procvičuje slovosled, ale zároveň si utvrzuje nutnou přítomnost tvarů *být*.

Podobný návrh je možno předložit také u zvratnosti sloves. Namísto překladu či konverzace, u které se na úrovni A1/A2 zpravidla nechává prostor pro takovýto typ chybování, je třeba využít cvičení, která se soustředí na slovoslednou pozici zvratného *se* nebo *si*. V rámci takového cvičení si student kromě správného slovosledu utvrzuje zvratnost daných sloves. Může se jednat o věty v přítomném čase, ale následně lze procvičení slovosledu (zvratnosti) propojit s procvičením slovosledu minulého času (pomocného slovesa). Může se například jednat o tvoření vět tohoto typu:

Dívám se na televizi.

Každý večer se dívám na televizi.

Skoro každý večer se dívám na televizi.

Díval jsem se na televizi.

Každý večer jsem se díval na televizi.

Skoro každý večer jsem se díval na televizi.

U chyb deklinačních je situace komplikovanější. Jak je vidět z výsledků analýzy, studenti nejčastěji chybují v pádových koncovkách a také v předložkovém pádu. Komplikace je ale to, že na úrovni A1 student nemá znalost všech pádů. Úroveň A2 sice zahrnuje všechny pády, ale pouze některé formy plurálu. Není možné tedy po studentovi všechny správné tvary vyžadovat.

Pro úspěšnou deklinaci je však zásadním krokem nejprve správně určit rod. Obecné doporučení pro tuto úroveň tedy spočívá v pozorném studiu rodů, a to především toho, podle jakých signálů slova ke správným rodům přiřadit (viz kap. 3.2).

Závěr

Cíl práce spočíval ve vyhledání a následné analýze morfologických chyb vzniklých vlivem interference. Respondenty byli rusky mluvící studenti českého jazyka, kteří dosahují jazykové úrovně A1/A2. První kapitoly teoretické části se věnovaly pojmu chyba, jazyková chyba a také vyjasnili podstatu jazykové interference, která patří mezi stěžejní oblasti zájmu této práce, a bez jejíhož pochopení by nebylo možné práci uskutečnit.

Následující část teorie se přesunula k jádru věci, kterým jsou morfologické procesy a zákonitosti. Pro úspěšné dohledání interference je zapotřebí brát v potaz nejen jazyk cílový či mateřský, ale soustředit se na to, jak se od sebe jazyky liší i v čem jsou si podobné. Taktéž v rámci teorie interference bylo upozorněno na možný pozitivní vliv mateřského jazyka na jazyk cílový. Vybrané segmenty ruské a české morfologie popsané v teoretické části se v praktické části ukázaly jako vysoce nápomocné a užitečné.

Rusky mluvící studenti-respondenti poskytly pro analýzu 24 autentických psaných projevů. V mnoha případech došlo kvůli velmi nízké znalosti českého jazyka k neúplným větám a nesmyslným slovním spojením, avšak u 23 textů z 24 bylo možné jasně určit minimálně jednu či více morfologických chyb. Pouze jeden z textů byl pro účely této práce neproduktivní. Důvodem však nebyla nesrozumitelnost, ale správnost ve všech tvarech.

Chyby, které se v textech vyskytly bylo zapotřebí nejdříve rozdělit a jak již bylo řečeno, vyhledat pouze ty, které spadají do morfologie. Následujícím krokem byla primární analýza a určení toho, zda některé z těchto chyb vznikly pod vlivem interference. První část cíle práce tak byla splněna, jelikož bylo úspěšně objeveno 67 interferenčních morfologických chyb.

Dalším krokem byla detailní analýzy za pomoci teoretické části a dalších zdrojů, která spočívala v určení, vysledování a zdůvodnění existence daných chyb. Pro koherenci a přehlednost textu byly především chyby rozděleny do podkapitol.

Shrnující procentuální data jasně a prokazatelně svědčí o tom, že druhá část cíle této práce byla také úspěšně splněna. V oblasti rodu a deklinace se podařilo ustanovit 31,5% podíl interferenčních chyb a v oblasti slovních tvarů byl ustanoven 63,5% podíl interferenčních chyb. Z výsledků vyplývá, že interference je živým a velmi produktivním zdrojem chyb u rusky mluvících studentů češtiny. Jako reakci na toto zjištění byla zpracována určitá doporučení, která by mohla situaci potencionálně zlepšit a frekvenci interferenčních chyb výhledově snížit. Zároveň zde také vyvstává otázka možnosti dalšího výzkumu v oblasti metodiky, která se zaměřuje na výuku češtiny pro cizince.

Seznam použitých informačních zdrojů

1. ADAM, Robert. *Příručka k morfologii češtiny: výklad a cvičení s řešenými*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4260-4.
2. BROWN, H. Douglas. *Principles of language learning and Teaching*. 5th ed. Pearson Education, 2006. ISBN 0-13-199128-0.
3. CORDER, S. Pit. The significance of learner's errors. *IRAL* [online]. 1967, (4), 161-170 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.degruyter.com/journal/key/IRAL/html>
4. ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.
5. ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vydání 4., v Karolinu 2., doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1946-0.
6. ĎUROVIČ, Lubomír a Markus GIGER. *Paradigmatika spisovné ruštiny: hláskosloví a tvarosloví*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-3915-4.
7. DUŠKOVÁ, Libuše. On Sources of Errors in foreign language learning. *IRAL* [online]. 1967, January 1, 1963, 7(1), 11-36 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1515/iral.1969.7.1.11>
8. FLÍDROVÁ, Helena a Stanislav ŽAŽA. *Sintaxis ruského jazyka v srovnání s českým*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1104-0.
9. HASAN, Natalia. *Mezijazyková homonyma v česko-ruském porovnávacím plánu* [online]. Praha, 2013 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/121684>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
10. HAVRÁNEK, Bohuslav, Vilma BARNETOVÁ a Oldřich LEŠKA. *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy: vysokoškolská příručka*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. Jazykové učebnice pro veřejnost.
11. HLAVSA, Zdeněk. *Pravidla českého pravopisu*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2005. ISBN 978-80-200-1327-9.

12. HRDLIČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako jazyku nemateřském*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. Studia philologica Pragensia. ISBN 978-80-246-4285-7.
13. HUBÁČEK, Jaroslav, Jana SVOBODOVÁ a Eva JANDOVÁ. *Čeština pro učitele*. Vyd. 2. [Opava?]: Vademecum, 1998. ISBN 80-86041-30-1
14. *In Different Languages* [online]. c2013-2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.indifferentlanguages.com/>
15. Internetová jazyková příručka [online] (2008–2021). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 6. 2. 2021. <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>.
16. JAMES, Carl. *Errors in language Learning and use: exploring error analysis*. Routledge, 1998. ISBN 978-0-582-25763-4.
17. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7106-624-8.
18. KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana, 2012-2018. Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. Brno: Masarykova univerzita. [cit. 2020-03-24]. Dostupný z: <https://www.czechency.org/>.
19. KNÁPKOVÁ, Markéta. *Ekvivalenty českého rád v ruštině*. Brno, 2018. Magisterská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
20. KOMÁREK, Miroslav; KOŘENSKÝ, Jan; PETR, Jan; VESELKOVÁ, Jarmila, kolektiv. *Mluvnice češtiny*. 1. vyd. Svazek 2: Tvarosloví. Praha: Academia, 1986. 536 (3 obr.) s.
21. KOSEK, Pavel. *Historická mluvnice češtiny - překlennovací seminář*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6974-9.
22. KRASHEN, Stephen D. *Second Language Acquisition and Second Language Learning* [online]. 1. Pergamon Press, 1981 [cit. 2021-04-17]. ISBN 0-08-025338-5. Dostupné z: http://sdkrashen.com/content/books/sl_acquisition_and_learning.pdf
23. KUBACZŃSKI, Maciej. *Složený přísudek v ruštině a v jeho vyjádření v češtině* [online]. Brno, 2013 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rnx75/Slozeny_prisudek_v_rustine_a_jeho_vyjadreni_v_cestine.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
24. KULICH, Karel. K otázce kategorie životnosti a neživotnosti (V souvislosti s výukou češtiny pro cizince na základě ruštiny). *Nová čeština doma a ve světě* [online]. 2014,

- (2), 44-63 [cit. 2021-04-16]. ISSN 1805–367X. Dostupné z: https://ncds.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/109/2017/10/NCDS2-2014_Kulich_44-63.pdf
25. LADO, Robert. *Linguistic across cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. 10. The University of Michigan Press, 1971. ISBN 0-472-08542-5.
26. RICHARDS, Jack C. *A Non-Contrastive Approach to Error Analysis*. Quebec, 1970. <https://www.professorjackrichards.com/wp-content/uploads/1971-paper.pdf>. Laval University.
27. *Slovník spisovného jazyka českého* (2. vyd.). (n.d.). Dostupné z <http://ssjc.ujc.cas.cz/>
28. SOKOLOVA, Anastasia, Oxana TRUHLÁŘOVÁ, Michaela BOHÁČOVÁ a Judita FLÁDROVÁ. *Morfologie ruštiny 1: podstatná jména, přídavná jména, zájmena* [online]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2018 [cit. 2021-04-17]. Elportál. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/?id=1434541>. ISBN 978-80-210-9183-2, 978-80-210-9184-9 (epub), 978-80-210-9186-3 (epub), 978-80-210-9188-7 (epub). ISSN 1802-128X.
29. UZBEKOV, Timur. *Analýza mluvené češtiny u rusky mluvícího etnika*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Jiří Hasil, Ph.D.
30. ŽAŽA, Stanislav. *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2058-X.
31. ШВЕДОВА, Н. Ю. *Русская грамматика - II*. Москва.: Наука, 1980. 710 с. с. 443

Práce používá data, která poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (<https://lindat.cz>) podporovaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (projekt č. LM2018101).

Seznam příloh

Příloha 1 - Sebrané texty

Příloha 1 - Sebrané texty

7. Minulý rok jsme neměli moc možností na cestování. Covid zavřel celý svět. V roce 2020 jsem přijela do Prahy, myslila jsem, že budu tento rok mít mnoha návštěvy, které přijdou na návštěvu k mé. Taky jsem chtěla cestovat samá po celé Evropě. Bohužel, jsem musila změnit. V roce 2020 mám jenom jednu cestu. V listopadu jsem jela do Běloruska. Myslím, že dovolená byla docela hezká. Vždy jsem myslila, že Bělorusko ještě budu mít čas cestovat, teď jeny země se zdaly zajímavé ne kvůli práci jsem neměla čas na cestu. Ale tento rok jsme měla dovolenou v Bělorusku jsem do divadla a muzea. Jela jsem do Bresta a Grodno. Grodno je prostě hezké. Jsou tam starý hrad, není velký, ale moc hezky. V Breste jsem moc chtěla cestovat. Cestovali jsme s rodinou vlakem. Bylo taky to moc zajímavé pro mého syna, který přel jet někam vlakem.
8. Můj ideální víkend chtěla bych začínat v pátek. Chtěla bych někam jít na výlet, moc ráda přírodu, proto jeli bychom někam do jiného města. Udělala bych něco z historie, něco zajímavého, architektura. Taky pro mě vážně restauraci. Pro mě bych něco perfektní, z dobrým jídlem a hudbou. Lepší jít v pátek po práci. Večer v hotel, vyspíme se dost, a půjdeme na procházku. Já taky mám ráda cestovat. Možné se podívat, jestli existuje nějaké divadlo v místě, půjdeme. Příští den půjdeme do zoo. Bohužel je moc krátký víkend, a třeba už se vrátit. Ale nikdy jsem když cestuju z komrady.
9. Jak vypadá můj ideální víkend? To je dobrá otázka. Musím si pamatovat jaký byl před COVIDem. Ideálně bylo strávit víkend na Lipně. Lipno je velké jezero v Čechách. Takže začíná můj víkend v druhé polovině května v 9 ráno. Počítám snídaně v hotelu Ameniti je dobré. Po snídani jedeme z synem a kamarády kolem jezera. Nespěcháme. Příroda je krásná. Po výletu jdeme do restaurace společně večeřeme v pizzerii v centru Lipna. Doufám, že tento rok taky zažiji dokonalý víkend.
10. Moji poslední dovolenou jsem strávila s příteli v nádherném městě Åre. Åre ve Švédsku, je to známé skandinávské lyžařské středisko. Kromě sjezdovky nachází starý kostel, který byl postaven v sedmáctém století. Po celou dovolenou měly jsme štěstí, protože počasí bylo nádherné, všude byl sníh, svítilo slunce.

11. Pro me, idealni vikend je prodlouzeny vikend. Bohuzel, prodlouzeny vikend by bylo casto jak bych prala. V kazdem pripade, po dobu celeho vikendu prala byt na slunicko a bude prijeme venku. Take bych prala travit cas s priteli a svou rodinou. Bylo by hezky udelat kratky vylet do lesa, prochazet se po nem a zbirat lesni bobule. Take, bylo by super udelat malou grulovacku a zapec na ohnisky nejake maso a zeleninu.
12. Oproti moje pritelkine miluju jsem teplo a more, proto moje idealni dovolena je na stredizemnomorsku. Libi se mi Chorvatsko, Italie, a Recko. Tam je krasi krajina, bily pisek na plazi, pruhledna voda, a nadherni vyhledy. Mam rad od pociv jsem rad taky kampingu. Mam rad turistiku, plavani, potapeni, a divat se na umenky a kultury. Bohuzel nyne ne muzu jet tam protoze vsude jsou ohraneni kvuli covidu. Doufam ze turisticke zajezdy se vrati po ockovani a budeme schopni cestovat do minulosty.
13. Pro mne idealni vikend je dva dni, prvni den mam rad stravit s kamaradami v mestu anebo pojedeme na vylet. Mozne budeme hrati nejaky hry, pujdeme do hospody a casto konecne slavime konec tyzne v hospode. Mam rad ceske (vcetne ceskeho) pivo a myslim ze mozne to je lepsi pivo na svete. Druhy den pak mam koc v aute a zustavam doma. Ale to neni pravda, jenom ten druhy den radej neham proste doma, mohl odpocinout sam, precist kinhu nebo divat se televise a filmy. Proste cely vikend odpocinek pro sbirani sil na dalsi pet pracovnich dnu.
14. Můj dovolenou byl v prosinec. Jsme z rodinou jedeme do město Soči. Jede tam je moc krásně. Mnoho dobrý hotel. Náš hotel je moc hezký a velmi v okolí velký park. Večer je moc hluk. Všichni veselý. Mám ráda. Mnoho dobrou kuchař. Každý den jíme maso, kuře, dezert a pili pivo. To je výborne. Kuchař dobrou tam hory. Máme lyžovat. Jdeme na hory. Jezdili lanovkou. Hory je moc hezká ráda hory. Dobře jsme odpočívali. Protože s dobrou náladu.
15. Můj ideální víkend je být s rodinou. V sobotu můžeme dlouho spát. Když je čas. O víkendu odpoledne můžu hrát tenis s kamarádkou. Pak s rodinou jít na koncert nebo na koncert. Večer můžeme jít do restaurace. V neděle ráda vařím. Vařím maso a zeleninu.

16. Minulý rok jsem byla na dovolené v Petrohradu. Je to moc krásné město v Rusku. Bydlela jsem v hotelu s rodinou. V Petrohradě jsme žili týden. První den jsme šli na procházku na náměstí, a pak jsme šli do ruského muzea. Hermitage byl moc velký! Na obrazy jsme se dívali celý den. Poslední den jsme byli v Peterhofově paláci, která má moc krásnou architekturu. Celý týden jsem jezdila na výlety.
17. Můj ideální víkend vypadá tak: Vstávám v devět ráno, pak jdu sníst palačinky a čaj. Odpoledne jdu na procházku s kamarádkou. Můžeme jít do kavárny a pít si kávu. Večer můžu se dívat na filmy s rodinou, nebo můžu hrát na klavír. Ráda večerím s rodinou. Obvykle tatínek vaří polévku nebo maso. Jdu na procházku jedenáct večer.
18. V novém roce jezdila jsem do Petrohradu na návštěvu ke kamarádce. Když jsem pomáhala připravit sváteční stůl. Jsme připravili víc salátů a druhý den Svátek byl dobrý. Jsme otevírali dárky, hráli hry, hovořili a pili šampus. Přes den se dívali jsme na filmy a odpočívali. Potom šli jsme jezdit na koni. Někdy jezdila jsem na koni, protože nečekal jsem, že se mi zalíbím, ale bavila jsem se.
19. Malokdy cestuju, protože nemám peněz. A teď nemůžu cestovat kvůli koronavirové krizi. Bých jet do zahraničí, musím být v Rusku. Ale dvacátého prvního února jsem byla v sousedním městě. Byla jsem ve Voroneži s kamarádem. Chodili jsme na restauraci a do nákupních center. Nakupovali jsme oblečení a boty pro zimu o -20 stupňů, a proto jsme hodně jeli taxikem. Moc libilo naše bydliště. Jsme v malém, ale moc sympatickém bytě. To byl hezký a romantický víkend.
20. Myslím, že musím hodně spát o víkendu. Chtěla bych vstát v 11 ráno. Pak jdu na procházku a dobré snídaně. Myslím to bude nějaký dezert. Pak půjdu na procházku nebo na návštěvu ke kamarádům. Líbí se mi kino a tak bychom šli do kina na horor. Doma můžu ještě dvě nebo tři hodiny se dívat na serial nebo kreslený film. Půjdu na oběd do kavárny. Můj ideální oběd je kuře a zelenina, nějaká sladkost. Večer budu ležet v vaně a pít víno. Ještě můžu zavolat kamarádovi a odpočítat. Spát půjdu pozdě.
21. Mam rada jet na dovolenu. Posledni krat byla v Chorvatsko a jela jsem s kamarádkou k moři. Byl tam příjemný ale malý pláž ale moře bylo teplé. Když pošla k moři, bylo tam hodně lidí, ale moře bylo super teplé a bylo tam super příroda.

22. Jmenuju se Lyubov a pracuju na pokladně v Albertě. Mám vikendy malo :
tydnu. Jestli mám vikend, tak moc spim. Pak dam si snidani a koukam na
mame silno teple pocasi, jdu na prochazku nebo v nejaky zajmavy park. M
kamaradov a bavi mě stravit čas s nima. Posledni krat jsem byla s nima v
super. V době koronaviru nevidim jich často. Večer občas davam si lahuc
sklenku vina. Koukam nejaky seriál a odpočivam.
23. Nejlepší vikend pro mě je výlet s rodinou do hor. Líbí mě to moc v léte. M
divát se na zelenou trávu a květy vedle noh a na vrchole hor je snih. Čistý
mimo doma pomahají v ponděli mít hodně sil na celý týdeň. Měli jsme s r
poslednou dovolenou ve Františkových Lasneh v léte. Bylo moc vedro a n
aquapark. Opalovali se jsme, koupali se jsme, jedly jsme zmrzlinou. Pak p
v parku, divali jsme na zpivajiči fontanu a měli jsme skvelou dovolenou.
24. Pro mné nejlepši vikend je s rodinou a nikdy mimo Prahy. Na příklad byly
krat v Špindleruvom Mlynu jenom na vikend a to bylo vyborně. Lyžovaly
bobovky s deťmi. Myslim že to nejlepši vikend pro mné. Rok zpatky byly
rodinou v Benatkach na dovolenu. Benatki je krasne mesto, ale to bylo tež
děti protože potrebovaly moc chodit. Ještě cestovaly jsme do plazi který je